

המזכרה

עתו שבועי

כל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכך ערב שבת.

מחיר ההתייחסה על "המזכרה" עם
ההוספה הספרותית החדשית:

באוסטריא-אונגריא:
לשנה 7 כתרין
לחצי שנה 3.50
לרבע 1.75

באשכנז:
לשנה 8.— כתרין
ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרין — 9.50 פראנק.

על "המזכרה" בלי ההוספה הספרותית
אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעת או הוכרות לנפטרים
לפי גודל השטח.
ברכת מו"ט חצי הכתר. בראש הגליון
שני כתרין.

גליון בודד 12 הלר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.
כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם
מקומו הקודם.

האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:

"Hamicpe"

ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 26 Stycznia 1906.

גליון ד.

הראשון, בט שבת תרס"א.

היא החלק הנכבד ברפואה; כל צורך יבוא לו את
מכשיריו ולכל שאלה צורקת תמצא גם תשובה
מספקת מיד או לאחר זמן. ראינו, כי התחבולות
הקטנות, אשר שרתנו בהן עד הנה להקל איש
איש את מכאוביו ולהרחיב מעט את צעדיו תחתיו,
לא תעלינה אותנו מהתהום הרבה והעמוקה, אשר
שקענו בה; וזכרנו, כי אז כאשר נשרף בית מקדשנו
וחרבה ארץ מחמדנו ואנחנו יצאנו לעבד ולאבד
בגוים, היתה המאמץ היחיד והגדולה מנשא רק
שנאת הנם: ונשם אל רבנו לתקן את המעות ונצב
רגל במחנה יהודה, אשר יתאספו סביביו טובי
עמנו מארבע כנפות הארץ ומכל המפלגות למיניהן
ואשר בצל קרשו יתאחדו כל רסיסי הכחות הקטנים
לפליטה גדולה וכל הנרות הכהים לשמש צדקה,
השורפת באורה כל זר שונא הקרב אליה וכל עוף
טמא הפורה עליה, אשר רשעים נדונים בה וצדיקים
מתרפאים בה. כבר העיד מנהיגנו הרצל ז"ל בראשית
העולות אור חדש על ציון במשלים להשמר מחצי
הציגות וכבר נבא עליהם, כי באה עת פקודתם.
לא כהנם נשמרת מהזכיר שם ציון בדברך על בניה
הנאמנים בכרוזך; רעד יאחו כל העמלפים המושלים
בלילה למראה אורה ורתת ימלא את כל הנבנים
מחרבן האמה לזכר שמה. את צערך ואת מוראך
זה התאמצת להסתיר בהתלוצצך בציונים ותקרא
להם "צעירים", "הוויים", בני בלי נסיון". הן ממדינות
לא תבין דבר, כי מה למדינות ולציר מועצת
הממלכה. ואך הלא בקרת בבית-ספר בנעורך.
ובטח נתנו לך לקח גם בדברי הימים. אם תזכירנו
תנועה אחת בכל הזמנים, הורסת נושנות או

דמם! לו היינו באמת פולנים כדברך, הלא גם
אז היתה חובה קדושה מטלת עלינו להשתמש
בשעת הכשר, ולהודיע לכל באי עולם, כי ידנו
מסלקת מכל הודון והחמס הנעשה פה מדר דר
לאחרים ולנו. ומה יקל לנו: אם להעיד עדות שקר
על עצמנו, כי פלנים אנחנו, ולהתערב עם שונים,
להתלונן על המושלים, או להביע את האמת הערמה,
כי בני ישראל אנחנו, ולאסוף בזה מבלי משים את
ידנו מתוך בעריצות הנוססת ומתמוגגת בזקנתה?
עם כל הדברים האלה עוד תמצא עז בנפשך לדבר
על לבנו, כי אין מהשבתך, לדחק, אף כי לדהות
תנאי החיים אשר לכלל ישראל בעד חפצי אחרים.
הנני מוחה בדרך בשם כלל ישראל לתתנו לאוילים
כאלה, להוסיף ולהאמין לך ולשפתך החלקות.
גם עד הנה לא בהמתך ובסכלותנו הנבתת
עוף ויעל שיאך למרום המעלה בישראל. הן כבר
הוכחתי לפני כל הקוראים, כי גם א"כ לא למדת
עוד בתורת המדינות — ואנחנו, העם המחנך
בשינים הדקים אשר בתנ"ך ובנתיבות ההגיון אשר
בתלמוד, העם, אשר גם הפחותים והריקנים שבו
שונים תמיד תורת החיים ליחיד ולצבור אשר בפרקי
אבות, ירע להזהר ברודפים אחרי הכבוד המבטיחים
הררי זהב, "בשעת הנאתם". רק אנם וגנבה וכל
תועבה מצד הנכחרים, מרץ לב ועני ולהין ופרוד
דעות מצד הבוחרים הביאו לנו יועצים
משקים תחת יועצים יהודים בקהלות ובמדינות
ובממלכות ואמנם עתה החל כ"ה פרק חדש בדברי
ימינו: גורלנו לא הוטב עוד, אבל הכרנוהו, סבות
רעתנו לא הסירונו עוד, אבל הכרנוהו; והבדת המחלה

אל האדון ד"ר עמיל ביק בלבוב.

(מענה על "המכתב הגלוי", אשר שלח אל "בני האמונה הנכבדים").

ב

בחלק הראשון מהמענה הכתיבנו מאות אלפים
מאחינו היהודים ואלפי אלפים משכנינו הרוטנים —
ועתה גם קול המון הפלנים יושבי מערב גליציה מרבר
מתוך עמי. בעת כתיבי את דברי בראשית השבוע
העבר, לא ידעתי עוד מאספת הפלנים בקראקא
מאומה. רק מסברה אמרתי, כי "אחרי הפלנים
אינם תמימי דעים את אצילי עמם". והנה התאספו
אז בחיריהם בקראקא ויעידו בן על עצמם, בהביעם
את שנאתם לאציליהם ואת חבתם לרוטנים אחיהם
לצרה. מעתה אין עוד צורך במשקפים ואף קצרי
הראות יוכלו להוות ישר, כי אין כל פדות בין
עם לעם ובין אמונה לאמונה בארץ מגורנו! כי כל
יושבי הארץ אומרים לשבר את על העריצים מעל
צווארם. ואתה, בלי הצדקה והחסד, אשר "עמדת
בכל ימי חייך בעבודת חפצי ישראל", אשר "לא
תדע כוכב מאיר את נתיבתך, כי אם שוכת בני
אמונתך", תפתה "אחרי כהנך את לבבך בחרדה"
את הנדבכים בכל הנדבכים והשפלים בכל השפלים,
את הרצוצים והמצוצים בכל עבדי הארץ, להחזיק
בשאריות כהם בכסאות התקפים הרעועים והמסכנים,
למען יוסיפו לרדות בפרך בכל תושבי הארץ ולרמס
ברגל גאווה על ראשיהם ובשורת הראשונה על
תולעת יעקב הסרת אונים ולמען נהיה אנחנו השעיר
לעזאזל בעלות חמת הגוים על שוכי חילם ושותי

לה יש לב אם חורגת? ... מה עליה לעשות? ... השעה
ילדים שכלה... הה אם משכלת תשעה ילדים...
היא רוצה להעביר מעיניה את התמונות האלה
ולהשכיח את זכרונותיה, אבל מחשבותיה גוברות על
רצונה. את הון בעלה מעריכים למאת אלפים, גם
בשלשה ילדים, בן ושתי בנות, חננה ד', את בנה
חורגה השיא בעלה ומעתה יש לה מנוח... יש לה
כל, ילדים וכל טוב. כל הנשים מקנאות בה. אם
המכרבת את בתה, מכרבתה, שמולה יאיר כמולה של
חיה שרה, רק עם יותר מול לילדים. דבר קטן —
חיה שרה! במה צדקה היא מפזרה...
יום החפה של בנה. העיר הומיה. כל בני העיר
היו מחותניה. ימים רבים זכרו אנשי העיר את החתונה
הזאת. אם המשיאה את בתה מתפארה: "אצל בתי
היהה איה"ש חתונה, כמו אצל שלמה בן חיה שרה..."
כמו שלכל עשיר בעיר קטנה יש שונאים, בן
גם לבעלה לא חסרו. הגיעה עת בחינה הצבא לבנה,
ואנשים רעים הלשינו עליו. וימסרו את בנה היחיד,
אשר רוח קר עוד לא עבר עליו, לעבודת הצבא...
היו כמה דמעות נשפכו אז... אין מונה ואין מספר...
את הטלגרמה, שבנה היחיד חלה ושובב בכית-
החולים של הצבא, קבלה היא לבדה, בעלה לא היה
אז בביתו. אנשים ספרו שהתעלפה בשעת הקריאה.

וכל העובר על דרך בית העלמין ביום הזה, יחלף
רעד בבל גוו לשמע איזו יללה כקול חליל, ולא
ירחב עוז בנפשו להוכח מי הוא המשמיע את הקול
המורר הזה. ומה היום מיומים? מדוע עומדת היא
היום בגולם ואינה מניעה אף את שפתותיה?...
חיה שרה מרימה את ה, "מענה לשון", מבלגת על
יגונה ומבוכתה ומתחלת לאמר: "שלום לך, את נשמה
טהורה וזכה", ונאלמה. המחשבות והזכרונות, המתרוצצים
במחה והמתחלפים בכל רגע ורגע, לא נתנו לה להמשיך
את החנתה. זכרונות משולבות אשה אל אחותה עולות
במחה. היא רואה את עצמה בבית אביה, עלמה בת
ט"ו, דוקא לא יפיפה, אבל בת שלשלת, מיוחסים.
נכבדות דברו בה עם בני רכנים ועם בני עשירים.
אכיה בחר באחרונים, יען כי מהראשונים מוצאו
ויחפץ לחלק מכבודו גם לאחרים, כדי שירבה כבוד
בישראל. ביום אחד הודיעה אותה אמה, שנתארשה
למול עם אברך אלמן, אשר רק ילד קטן לו. אבל
את נכסיו מעריכים לשלשים אלף ר"כ. ועשרו הולך הלוך
וגדול. היא נשאה לו ותרא חיים טובים, לא חסר לה
מאומה ולא מנעה מנפשה כל אשר שאלו עיניה... אבל
מה לה מזה, אם ילדים אינם מהעבכים אצל... אנשים
מתלחשים, כי זה הוא יען אינה משימה את לבנה
לילדה של המתה... אבל מה עליה לעשות, אם גם

פיריטון.

על קבר בן.

כ"ו תשרי. יום סגריר. נטפים מטפטפים מן
העכים השחורים והכבדים, נטף אחר נטף. רוח קר נושב
והומה כמו בחלילים. הטבע כמו התלבש מעטפת
אבלות. בית העלמין בעיר ס. עם אילנותיו הגדולים
עומדים דוממים. רק הרוח מניע בכל פעם את העצים,
ועלים נובלים רוויים בדמעות נופלים מן העצים. כאלו
צד להם, שמוכרחים הם להפריד מאילנותיהם, שינקו
בחצי שנה את לחם ואת מחיתם — התמוגגי בדמעות...
עלים אחר עלים נופלים, עד שהארמה מתחת העצים
מכוסה במכסה בתים.

בפנה נעלמה מעין איש עומדת חיה שרה אצל
מצבה יפה, אשר אותיותיה נמחו מוקן. עליה הניחה
את ה, "מענה-לשון". אלמה בגולם היא עומדת, לא
תפתה את פיה. רק ככל פעם מתמלטת אנחה מלבוה
ושתי טפות גדולות נופלות מעיניה. — זה כעשרים
שנה תכרך ביום הזה מדי שנה בשנה את קבר בנה.

הדברים, על כן שפוך רוח הפולנים על כל הארץ. אבל העם הרוחני מהעור, היא מערער על עקר זכויות האצילים. האספית הרוחניות סתרבות ומתרגשות ועוד יותר עשו הרוחנים, הם שלחו חל צירים מגדוליהם אל כסא הקיסר, להתחנן לפניו על עמם, לפדותם מתחת יד לוחציהם. הקיסר הנביחם, כי ממשלתו תתן לכל עם את צדקו ולא תגזול זכות שום לאום. אך על ראשי הרוחנים להזהיר את עמם, לבלתי עבדו על החקים ולכבוש את יצרם. דפולנים מבארים את הרבר, כי רצון המושל להשאיר את שלטון הפולנים כמו שהוא ולבלתי גרוע מזכויותיהם המסורות. אך הרוחנים לא יחשו. ביד חזקה ידרשו משפט צדק. — לתת חוק להקין סדר הבחירה החליטה הממשלה, להכניס בתוך המניסטריוס שני מניסטריוס מתוך הפרלמנט, את ראש מפרגת העם האשכנזי "ר"ר פון דרשאטא ואת ראש הטשכים-הצעירים "ר"ר פאצאק בתור מניסטריוס לשני העמים האלה, כמו שיש מניסטר מיוחד לפולנים. אמנם למשכים היה גם ער כה מניסטר מיוחד, אבל לא מתוך מפלגת המדיניות, כי-אם פקיד רם, "ר"ר ראנרא הושם למניסטר. הממשלה בקשה למנות גם למניסטר פולני חדש, את ראש מפלגת הפולנים, אבל הפולנים בכעסם וכעצבונם ותרו על זה. עתה תקבלנה הספלות החשוכות את אחריות תקין הבחירה עליהן והתקין יהיה כטוח.

דרישת בחירות כלליות באשכנז. ררישת זכויות שוות מתחוללות בכל מקום. נצחון החרות והשחרור כבר בא ברוסיה, באוסטריא, באונגריא, כצרפת, באנגליא ובחולנד. באשכנז התעוררה התנועה כאחרונה. ביום א' שכוע זה, לזכר היזכר בעם בפארכורג לפני שנה, היו בכל ערי אשכנז אספות עם גדולות לרררר זכות בחירות שוות מכלי לכבר איש ע"פ אחיו. כל האספות נגמרו בשלום. לעשות דמונסטרציות כחוף לא נתנה הממשלה. אבל הפועלים מתירים, כי אם לא ישמעו קולם עתה, הם נכונים להפגין בחוף ולעשות שביתה כללית כמו ברוסיה.

מלחמת מכס בין אוסטריא וסרביא. סרביא הקמנה סרבה להכניע לפני אוסטריא ולשנות הרבה את החוקה, שעשתה עם שכנתה בולגריא. תוצאות הדבר קשות גם לסרביא וגם לאוסטריא. ממשלת אויגריא פקדה על פקידי הנכול, לבלתי תת להעכיר כל בהמה ועוף מסרביא לאויגריא. סרביא היא ארץ מקנה, רוב אזרחיה יחיו מגדול בהמות ועופות ואין ארץ גדולה סמוכה אחרת, שתוליך שמה סרביא סחורותיה אלה. ברית המסחר הישן, אשר בין אוסטריא-אויגריא ובין סרביא עוד לא אברה בשרותה, כי נעשתה עד חרש מרץ הבא וממשלת אויגריא באה עתה בתואנה, כי אותות דבר ודלקת הסחר נראו

רג"ע. ולו היא מתחננת, כי יליץ בעדה ועל כל בני כיתה. עתה זה! הוא בודאי פנה לה ערף על כי חללה את קברו...

היא מטה את ראשה למענה הלשון ותקרא שנית בתרגום יהודי: "שלום לך, את, נשמה מהורה וזכה, אשר לוקחת מכסא הכבוד" אבל גם עתה לא נתנו מחשבותיה דמי לה... ובתה הענילי?... האם לא היא חיבת במותה?... מה היה אכפית לה אם קראה בספרים חיצוניים?... אמת, שבכל פעם ספרו לה ידידיה ויתרו בה שמשחים בעיר, ששר צכא אוהבה, יען כי היא יורעת בספרים הקטנים, וגם היא משיבה אהבה אל חיקו. אבל האמת היה? הלא היא היתה נשמה מהורה וזכה... למה היה להדאיכ אותה?... או אם לא חפצה ביצחק יואל, למה היה לכופ אותה להנשא לו?... אנשים אומרים, כי על כן נקטפה בעורה באבה, יען כי לא יכלה לנשוא אותו. תמיד כנתהו "בטל". והשנאה לו אכלתה כעש...

ה"מענה לשון" נפל מידה, והיא מתעוררת עוד הפעם... התאוננות השמש, שמולו הרע גורם שבעד אגורות אחדות יתקיר, נגעה עד לכה. ותרם את ה"מענה לשון" ותפתחהו ותקרא: אנא רבש"ע! אני אמתך, חיה שרה, מתחננת לפניך, שתתן לנו חיים

באמונת משה, אתכם אדון בכל חמר הדין ואשאלכם: איה טהרת משפחתכם ואיה כשרות כירתכם? איה אמונתכם ואיה מוסרכם? איה פאותיכם וזקניכם ואיה ציצותיכם ותפליכם? איה שבתכם ואיה מועדיכם?... לא אתנכם לשקר את השקר המגנה הזה, כי בני דת משה אתם. מה לכם ולה? אך יחס השלילה יש בינה ובין מקצתכם, כי יש בכס גם שינאים אותה תכלית שנאה ומואסים באחרים ההולכים בדרכיה וחותרים לעקרה משרש ח"ו. אמנם בני עמנו הנכם עם כל הבנייה בישראל והפשיעה באלקיו לדאבוננו ולבשתנו — ואך מתורת משה הנכם רחוקים יותר מרחק הפלנים מהיהודים. לו היה בכס שמץ כבוד כמו לרעיקם הלחים, עובתם את הקהלות ואת חפצי ישראל בכלל למודים במציאות ישראל ומחזיקים בתורתו. כל האמת הזאת, אשר הרשיתי לי להרצותה לפניך כלי כל משא פנים, בהיותי אחד מבני תורת משה, אשר מוזיקרות במצותיה, "מדבר שקר תרחק", "לא תגורו מפני איש, כי המשפט לאלקים הוא", ידועה לכל, כי לא פלפלתי ולא חדשתי פה מאומה, כי אם כתבתי את הדברים כהויתם. מעתה נקל לך לשער כי להנם נסית לכבש את לבבנו להאמין בך בשפך בוז על מדינים כמוך לאמר: לדחק ואף כי לדחות את תנאי החיים אשר לכלל ישראל בעבור חפצי אחרים חשבתי לבנידה, לפשיעה וגם למעשה בן בליעל". עוד זאת אעירך, כי אם קראת לציונים "בני בלי נסיון", אתה הנך בעל נסיון מר מצד; כי את אשר לא פללת אתה וכל המשקים אתך, ראו עיניך בלשכת הקהלה כלבוב כשבוע ימים לפני כתבך את כתב מדרחך ועוד יותר בעשרה בטבת. לך וחשב, אם יש לקרא לאנשים, המביאים רעיון כבד כזה לתושיה "הוים וחולמים".

(עוד יבוא)

ד"ר יוסף זליגר הלוי.

ענינים מדינים

תקין סדר הבחירות באוסטריא. בגליציא הרוחות הולכות וסוערות. הרוחנים יודעים, כי כאופן התקין הזה תלוי גורלם להבא, אם להיות עם עומד כרשות עצמו או בפוף לפולנים, העושים עצמם לאדוני הארץ הזאת, יען כגדו אצילי הרוחנים בשנות מאות שעברו בעמם וידיבקו בפולנים ויקבלו גם את הדת הקתולית עליהם. ובהיות לאצילים זכויות יתרות על העם לפי מצב

על פניו, ותרו אותם בדמעותיה, ותעתיר לו נשיות פיה.

ובעת הזאת עמר בעלה בכית שר הגדוד, וישפך שם את מררתו. בבה כילד: את הגויה המתה למצער הבו לי! כל זמן שהיה עוד בחיים חיתו, עבדתם עמו בפרך עד שהפחתם את נשמתו. אבל עתה לא לעזר ולא להועיל הוא לכם. אנא חיסו נא! תנוהו לי להביאהו לקבר ישראל!... צחוק נראה על שפתי השר ויאמר: לא, אהובי, אנשי הצכא ילדו את בנך בכלי זמר. — אבל אדוני, חוס נא! ואם לא... וזרם דמעות פרץ מעיניו, מעיני בעלה, זה האיש הקשה... רחמי השר נכמרו ויתן צו למסור את גוית היהודי הנבזה ליהודים הארורים, כי הוא מפחד שלא יקללוהו היהודים והוא יודע, שקללתם תקום.

השמש הזקן אחר הראותו את הדרכים אל הקברים ואחר קראו מעט את בתובות מצבות, הביט על חיה שרה, אשר התעמקה ב"מענה הלשון" ושפתיה לא נעות, בעינים מפיקות כעת ובזוועורנה ממחשבותיה בקולו הצרוד; חיה שרה, שימי קץ לתחנוניך, כי שני מקשקות מקור. חיה שרה מתעוררת, ואפה חרה על עצמה על כי היא מחללת את קבר בנה במחשבות זרות מה שאין בן בשנים הקודמות. הוא באה תמיד בבית יהודיה ומתפללת לשם שמים, שנשמתו תעלה

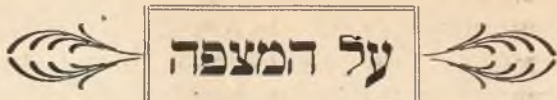
בונה חדשות, אשר יצאה מזקנים, אחזיק לך טובה, וגם המדע לא ישבח לך את תודתו חלף מציאתך. בהתלך בציונים ובהרהיבך פה על תקותנו "לשוב לארץ אבותינו מעבר לים", שכחת במחילת כבודך כליל את מצבך ואת מסוך על הבמה. זכור נא ראש הדת בק"ק לבוב והמדינה ובא-כה כל בני אמונת משה בגליציא, כי שיבתנו לארץ אבות בזמן מן הזמנים היא אחד משלשה עשר עקרי האמונה, אשר תתאמר אתה לעמד בראשה. לא ארצה להראות את הקוראים מתוך לשונך, כי לא תאמין במשיח בכל אופן שיהיה; ואך אשאלך בין שנינו, אם תעז לומר לי, כי תאמין בנאולה על פי אמונת התמימים. כלנו נדע, שהם יאמינו כמד ולא אתה. כמוהם. לא להנם מחקו מורי דת משה הכפופים תחתך כל זכר לנאולתנו העתידה מספר תפלתם. והם גם הם הלשינו על חכריהם הטובים מהם, כי ייהדו את תלמידיהם, ורשעתם הצליחה אצל האדונים הנוחים לנו, בתתם למשקים אחרים להיות מלקקי שארית קערותיהם, ומלחכי עפר רגליהם. וממעל נתן צו, לכלי למד עוד עברית בתורת הדת. ומנהלי בתי-הספר באים עתה כפעם בפעם להשגיח על מורי הדת, פן ינבבו ח"ו מלה עברית אל דבריהם. בני דת משה אמתים רואים בדבר כזה נזרת שמד ומצטערים עד דכדוך נפשם — ואתה יושב לך בשלוה והשקט ולא הרימות אף אצבע קמנה לבטל את הנזרה הרעה. אך זאת נחמת אוהבי הדת, כי באמת לא אבד לנו הרבה; גם בימי "החפש" שמרו המשקים את דרך עין החיים, לכל ימעמו בני המשקים ובני היהודים מפריז וחיו לעולם, והם משתוקקים למות וכליון ושנת עולם. עם כל האמת הזאת יש לך מצח נחושה לכתב לאמר: "זאת (הדת) נרומם ונחפץ למסרה לזרענו שלמה כסגלה, כאשר ירשונה מאבות אבותינו. בן עלינו לרומם את אוצרות חכמת ישראל ועבודתה להלאה ותולדותינו ובראש הכל חלילה לנו לברות קבר ללשונו הקדושה". האם אאריך גם בזה, כי אין בביתך ולא בחיך כל רמו לתורת משה? הלא תשחק גם אתה וגם הקוראים בחדשות, אשר מצאתי!

אמנם אל יעלה על לב איש לחשב, כי להפך את גליונות "המצפה" לבית משפט הדת באתי. כל בית יעקב חביב ואהוב לי כמו שהוא עם כל חמאיו ומנרעותיו ועל מזבח אהבתו אעלה על מוקדה ברצון; כי בן הורונו נביאנו ע"ה וחכמינו ז"ל בדבריהם ובמעשיהם "אע"פ שחמא ישראל הוא". ואך איש איש ממנו יהגר את כחו להטיב את בני עמו לפי דעתו בדת ובמוסר. אבל אתם המשקים הכופרים במציאות ישראל ומודים רק

היא אינה זוכרת. רק זאת היא זוכרת, שכאשר בא בעלה הושיטה לו את המלגרימה בלי אמר ורברים. הוא לא התעלף, גם לא בכה, רק עיניו התחילו לירות זיקי אש, ורוחו פעמת, לבו קשקש בתוכו כפעמון, וינשם ככברות...

באו עירה ס. רצו ישר אל שר הגדוד. שימרי הסף לא נתנו להם להכנס אליו. אבל הכסף פתח לפניהם את השער. שר הגדוד ישב על כסאו מפושט אחרי ארוחת הצהרים. היא בקולה קול אשה, בכתה ותתחנן, שישב לה עתה את בנה ברנעים האחרונים לחייו. גם בעלה, איש קשה, שמימיו עיד לא בכה, נמג בבכי כילד קטן: אנא איש רחום וחנון, חוסה נא עלינו, אנשים באים בימים, עשה בקשתנו האחרונה הזאת. אנא, הן רנו... והוא, האבזר, צוה למשרתו להשליכם החוצה, ומשרתו לא מרה את פי אדונו.

כלב נפעם רצו אל בית החולים. אנשי צבא נכרים גרו בהם את הכלבים. אחד החזיק בפאות ראש בעלה, והשני את סרס בגדה... רק אחר, נשמה מהורה וזכה, הוות פניו העידו בו, כי הוא יהודי, הצילם מהכלבים האלה, וייליכם אל חדר כנם. והנה זה! שר ושבר! נרו נדעך! גם בפעם הזאת התעלפה... ובאשר הקיצה לא ידעה איה היא... בעלה גז, רק פני בנה הצהובים כשעוה הזכירות את שברה... נפלה

השקפה על שנת 1905

(סוף סגליון ב')

אוסטריא. גם יהודי אוסטריא התחילו להרגיש בגלות המר. מלבד שחקי שווי הזכיות נשאר רק על הניר ואין ממנים פקידים יהודים התחילו לשלוח יד בלחמנו ולגזלו מידנו. בעצת צוררנו בראה הממשלה בהסכמת מועצת הממלכה את חוק הרובלים, הגזול לחם מפי אלפי משפחות יהודיות עניות. בחוק שביתת שבת שנית החמירו בשנה שעברה בעצת האנטישמיים והסוציאליים, שהיו כעזה אחת. כל המפלגות עם הממשלה בראשן הסכימו לזה, ללחוץ את היהודים. הציונים קראו הגר, אבל בני עמנו אשר לכלם גורם החוק נזק עצום מאד, לא ידעו לקדם פני הרעה ולהשתמש בשעת הכשר בשרם הציעה הממשלה את החוק לפני הפרלמנט. ההצעה היתה לחוק ובעול הגזרה של „שבת שני של גליות” ושאו היהודים. הבלוב הפולני הנבחר בדעות היהודים לפרלמנט, ואשר השפעתו רבה על הממשלה, הסכים לזה. צירינו הנבחרים באנטישיות של היהודים גזרו עלינו את הגזרה. עוד גזרה קשה עומדת לפנינו: האנטישמים הציעו אותה, ורוב המפלגות וביחוד הפולנית מסבירות פנים אליהם, ע"כ יש לפחד פן יעלה הדבר בידם: חוק זקיקה לתעודה ביסוד בית מסחר. המסחר, הענף האחד, שחיי היהודים תלוי בו, עומד בסכנה. צעירי היהודים בגליציה לא חננו לא בבתי-מסחר ולא בבתי-ספר ולהם אי אפשר יהיה לפתוח בית-מסחר או חנות. כל המסחר יעבר למתחריו הנוצרים וזאת היא הכונה בהצעה. והיהודים שותקים כמו ששתקו בהצעת שביתת יום א' וצוררנו שותקים על משבתנו ועוד מעט וההצעה תהיה לחוק.

האנטישמיות פורחת ומתגברת ולא רק בחקים, כי-אם גם בפועל, כמו ברוסיה. בפראנ, בבאסקאווין, באוסטריא ובראומניץ כמורביא התנפלו הפועלים הסוציאליים ביום כ"ח לחדש נובמבר על היהודים ויבזו את רכושם. לואיגר צוררנו, נשא נאום ובו גרה בנו את ההמון, לנקום בנו על הכעס, שיבעיסוהו הסוציאליים.

עתה צרה חדשה לפנינו: כל האלמנטים הקיצוניים: הסוציאליים, האנטישמיים המתעטפים והסוציאליים-הנוצרים יתרבו ויגברו ע"י זכות הבחירות הכללית ולנו לא יהיו באי-בחנו בעת שאנו צריכים להם מאד, לעמוד נגד צוררנו המתרבים. אם לא נתחזק לנו זכות אוטונומיה לאומית ויבדחנו להתחבר לעם אחר ולקבל עול לאום-אחר ברשימת הבוחרים,

בבהמות סרביא. עתה כאשר הופרה הברית הנעול גם סרביא את גבולה בעד מחורות אוסטריא. הדעת ניתנת, כי לאוסטריא יקל לסבול את המלחמה הבלבולית הזאת מאשר לסרביא הקטנה, שכל פרנסתה באה ממכירת מקנה לאוסטריא. לע"ע הרוחות בסרביא ובבולגריא סוערות מאד והן נכונות בחמתן להלחם באוסטריא בעד חרותן בחרף-נפש ולהשתחרר לגמרי מהמחוקה הבלבולית, שיסבלו עמי הכלקן משבתתם הנוראה. האחרות בין העמים האלה ההחזק ואולי בזה תפטר שאלת הכלקן, המרגיוז אה אירופה כל הימים.

המרידה ברוסיה. הארץ שקטה רק למראה עין, אבל בתוך המפלגות פנימה ירעש כמו בבטן הר וולקני בשרם תתפרצנה הלהבות. הכל שואף נקם, הכל צמא לדם. במהנה צבא אצל פטרבורג היתה מלחמה בין צבא רנלי מורד ובין פרשים, עשרות חילים נפלו. בארסא השלכה כומבה, רבים נהרגו. כל שר פוליציא או פקיד גבוה, המתראה בחוץ, מות ימות. אנטישטורי המורדים סובבים בערים ובכפרים, להטות לבות האכרים לדעותיהם ובן גם הפטריוטים מהמאות השחורות סוככים בעירות, להסית את העם לעשות נקמה כיהודים ובאנטישמיים. שמועה התפשטה, כי המורדים מתכוננים למרידה חדשה כללית בימי האביב. והממשלה עושה עצמה כאינה רואה את כל זאת. היא מריעה תרועת נצחון וראש הממשלה וויטע עבר למחנה הריאקציונים ובתב הדת של הצר בשל לגמרי למעשה, אף שהרבה וויטע להבטיח, כי את כתב החרות „אין להשיב”. ממקום אחר מבטיחים, כי מעשי התקונים לא יתעכבו ואין תשוקה אחרת לקיסר רוסיה ולמניסטרם רק להשקיש את הארץ ולהקדיל את הדומה ולקים את כל הבטחות המאניפסט מיום 30 אקטובר. רק הפקידים הקטנים מתנהגים כמנהגם מקדם באבזריות ובעריצות והמניסטרם מתעצבים על זה ומתאמצים להטיב דרכם. — כמוסקא נגלתה ההנכלות בנפשות כל השרים הרמים. במבות נמצאו רבים מהקושרים נתפשו.

פרס — ממלכה קונסטיטוציונית. „לץ תכה ופתי יערים” התקים בפרס. מלך פרס גם הוא נבנע לפני חפץ העם, שדרש תקונים כחוקה ויתקן מין פרלמנט, שישתתפו בו בעלי האחויות הגדולות, הסוחרים הגדולים, והבהנים הגדולים. וחוק אחד ומשפט אחד לכל הוכרו במלכות אחשוורוש. אם יתקים הדבר, ספק גדול. כי גם לחקים הקימים לא ישימו הפקידים לב. כל פקיד מושל במקומו בשירות לבו ורק השחר יכריע בכל דין ובכל שאלה. אי אפשר להאמין, כי החוק החדש ישנה מכל החקים הקימים. כרור הוא, שאף אם יתקים הדבר ויהיה חוק אחד לכל, יהיו היהודים יוצאים מן הכלל, כי בפרס יד הכהנים בכל משלה ולחם אין היהודים בני אדם.

אז יתעורר עלינו קצף העמים השונים המתנגשים זה בזה. אם נתמוך בירי עם אחד יקרא השני חרם למסחרנו, ואבדנו. — חלילה לנו לעבור על השאלה הזאת בשווי-נפש. תקופה חדשה החל כאוסטריא. הסיסטם הישן של תקופות וריאקציה ימיש. האומים הקטנים לא ידוכאו עוד ויבואו לידי שחרור. הצנטרליזמוס מעכב בפני התפתחות אוסטריא; ההוכחה הזאת שנתה ששת השלטון באוסטריא והיא עתידה להרחיב את הפרליוזמוס. גורל כל עם יהיה בירי עצמו. התנועה הלאומית גברה, עקב אשר לחצו אוהה. אבטונומיות לאומיות, הן עתה קריאות המלחמה באוסטריא. הצעד הראשון עושה הממשלה בחוק, שתציע בקרוב בדבר הבחירות הכלליות, כל לאום יבחר מעתה בפני עצמו, רק לטובתנו אין עוד פוצה פה. באי-כחנו בפרלמנט, כאחינו כנכרים — מלבד שטראובר — אינם דורשים זכותנו. הרוחני רמנצוק דבר טוב בעדנו, ורק לטובתנו נתכון. היהודי התרנל לכבלי הגיתו, ואין ביכולתו לנתקו מעל זרועותיו, אף אם יגבר חילו, והשעה משחקת לפנינו. יהודי בעל הרצון הכביר, הקשה ערף נחלש באשמת מנהיגיו, המרפים ידיו בפשה-מורגנה של אסימילציה. אנחנו לא נלך אחריהם, בעוד מועד נדרוש את המגיע לנו כדין באמצעים נאותים. אם רוצים אנו בקיום הרוח הלאומי היהודי וכהתחנכות פוליטית על אדמת נבר, למה לנו אפריקה —, נהבע גם כאן משפטנו. ואבטונומיותנו ממילא תבוא פה בארצנו, כמו לשאר הלאומיים האוסטריים. כי מבלעדי זאת מוכרחים נהיה להתעבר על ריב לא לנו, אם נצטרף לאומה אחרת והשניה התקנא בת והתרעם עלינו. איך נשא פנים בפני ההיסטוריה והבאים אחרינו, אם לא נעמד עתה לדרוש בחוקה גם משפטנו בשעה המבשרת לבך?

גליציה. בארצנו הוצע לפני הסים חוק לעצור בפני הפרצלציה, בפני חלוקת האחויות הגדולות לשדות אברים. האצילים השלישים פה רוצים בקיום בעלי האחויות, ומה רעה נשקפת ליהודים. אבל גם קוי-אור כצללים, והיינו בנוגע לרעיון הלאומי. הרעיון כבר נקבע עמוק בלב היהודים בגליציה המזרחית ובבוקובינה, ששם האדוקים סובלים אותו, ומהם המקבלים אותו בסבר פנים יפות. בקולומיה נוסדה חברה ציונית מזרחית, ועוד עתידה להוסד בערים רבות. רק בגליציה המערבית לדאבוננו לא עשה פרי, כמו שקיינו מראש, וזה באשמת מנהלי הציונים, שקצתם פושעים במשלחתם ומשתמשים בציונות תור אמצעי להפצת השבלת ארופה ולהתקדמות, ומתנדרים לרגשות הדתיים הנעלים ולחסידות ומקילים ראשם בם להבעיסם. זהירות יתירה נחוצה לרעיונו — ומעשיהם ירחיקו רבים. לציונות אין אחרת רק אידאלה הטהור, הבא מעמק נפש היהדות, ובין הדתיים נמצאה עוד חי

את מעותיק, אשר תחני לי, והניחני לשוב הביתה, כי עוד מעט קט ואגוע מקור.

חיה שרה, אשר נבלמה בשמעה את המלים האלה יוצאים מפי השמש, הרגישה את עצמה כחוטאת. וברעתה שלא תוכל לשלוש ברעיונותיה, ולא אבתה לספור חטאת על חטאת — כרכה את „מענה-לשון” במטפחתה, ותוציא מכיסה את נרתיקה. שקל בסף ביד השמש שמחה וגם חממה, כי מעולם לא ראה עוד סכום בזה בידיו בבת אחת.

חיה שרה התעטפה באדרתה. והשמש הזקן רפק באגרופו על האדון המבסס את הקבר, ויעורר את המת בקילו הצרור והעב מקברו: שלמה, שלמה! אמך מבקשת ממך סליחה על כי לא התפללה היום לך' בעד נשמתך, כמו בשנים הקודמות, כי חולה היא, בידוע לך. ע"כ תלך למעה"ש לבקש לפני בסא הכבוד רפואה שלמה בעדה. התשמע שלמה?...

בבטחם שהמת ישמע בקול השמש עזבו שניהם את בית העלמין...

ריב.

הריקה את כל כיסיו. כל הכסף וכל השטרות לקחה לה לשלל, ותשב הביתה עם צואה נחתמה בכתיב ידו, שכל רכושו ינתן לה, רק בית אחד הנוטה לנפול בעיר שייך לבנו מאשתו הראשונה והשני מחוץ לעיר הרחק כרבע פרסה שייך לה, לאשתו היקרה לו בכל ימיו. הצואה נתאשרה ע"פ בית-דין, ובתה התאבזרה נגדה. בכל יום ויום דפקה על פתחה, שתעתיק את משכנה מביתה מביתה...? כל תחנוניה, שהתחננה אליה, כי תתן לה לשבון אצלה ותשלם לה במיטב כספה, לריק היו. היא באחת: לכי מביתי!

ביום השליש למות אביה, כערב ראש השנה, לא יכלה עוד לעצור בעד רוחה הרע ותשלך את כל חפצי אמה היקרים, שנשארו לה מהימים הטובים, וגם אותה, אם זקנה, השליכה החוצה. אם אמללה, שהשכילה אחד עשר ילדים, והבת השתים עשרה הנותרה היחידה השליכתה מביתה החוצה כנצר נתעב. מי שמע חוצפה בזו? חיה שרה הזקנה מברחה להעתיק אהלה לחוץ לעיר, כל השומע ינוד עליה ראשו. עליה ללכת בראש השנה יותר מתחום שבת העירה להתפלל. הנשמע כזאת? האם לא היה טוב מוזה מחייה?

השמש הזקן, אשר לא יכל לעמוד בפני הקור, התחיל לצעוק: חיה שרה, חיה שרה, אני מוחל לך

ארוכים, ואל תקחנו מעולם הזה קורם זמננו, עד מלאות שנותינו בהם מאה ועשרים שנים...

והיא? הגם היא תחיה? הגם בתה רבקה הארורה תחיה? האם לא היה לי טוב מוזה מחייה?...

בת יחידה נשארה לה... שמרתה עם בני ביתה כאישון כה עינה... כלם ביוצאי חלציה נחשבו לה... הזה חרוש? אם משכלת אחד עשר ילדים, בנים ובנות, לא תצור את בתה היחידה הנותרה בכבת עינה?... אבל מה היה הסוף? מה השיבה לה על כל תגמוליה?...

בקין הזה, בנסוע בעלה קרלסברה, בכה הרבה בהפרדו ממנה, לבו נבא לו חזות קאשה... והיא, הבת החנפה, בראותה שאביה חולה, וכל השטרות נמצאים אחר, התחילה לבכות ולצעוק, שלבה לא לב אבן הוא, לתת את אביה לנסוע לבדו קרלסברה בעת שהוא חולה מסוכן... ולבה לב אם חרדה. בעלה נוסע ממנה, וגם את בתה יחידה תשלח מפניה?... בהפצירה בה מאד מוכרחה היתה למרות רצונה, לתת לה את בקשתה.

נבואתו הקשה נתקיימה... אחרי שהותו שם כשני שבועות גוע... לא די שכאבה היה גדול מנשוא במות בעלה, עוד זרתה בתה השוכנה מלח על פצעה.

כביה"נ, שלבש פאר לכבוד החג, והחופה היתה מקושטת בכל מיני פרחים וענפי עץ עבות מסביב. כביה"נ היה מלא המון אדם רב. לצמד הנשא הזה הגיעו מהנות גם מאת קיסר אשכנז, ומאת הדוכס הגדול מהסן.

מכתב מרוסא.

ווארשא. עורנו רחוקים מהשקט וכמחה. הננו חיים בדאגה, ברעש, בבגס, בהתרגזות תדירית. מצב המלחמה עוד לא פסק בפולין. כל ההוי"ך בערב בחוץ יתפשו בו שוטרים או אנשי צבא ויחפשו בכיסיו ואם ימצאו איזה בלי-נשק אצלו, או לו. והמרגזו בכל המהומות הוא הוצאת כסף באינם ע"י הסיציאליים והמורדים. אין יום שלא תבאנה לכל בע"כ כתות אחרות מאלה, לדרוש כסף, ואקרחים בידי הדורשים, מי שאינו נותן — ירה יורה רוב הדורשים הם שורדים פשיטים הבאים בשקר בשם מפלגת המורדים. בשבוע שעבר נדונו פה למיתה עשרה אנרחיים, כלם יהודים. — הנועת הבחירות למועצת הממלכה (דומא) כבר החלה. כל אלה, שיש להם זכות הבחירה, הודיעו ברשבות הבחירה הקבועות ע"י שלטון העיר, כי הם רוצים להשתתף בבחירה. מי שלא הודיע יאבד זכותו. הסוציאליים מתאמצים, להניע את העם מהשתתף. מה הוא שווי זכות היהודים אחרי המאניפסט מיום 30 אקטובר נראה מן ההכנות לבחירה. בכל חלק מעירנו נוסדו ברשות הממשלה ועדי בחירה, עליהם להשגיח להקים קנדידטים נוחים לממשלה ולמרות היות שליש יושבי ווארשא יהודים לא הוקם אף ועד יהודי אחד וגם לא יהודי אחד בראש ועד כללי. כי-אם בקצת הועדים תזמן הממשלה איזו יהודי נאמן לה, להשתתף בוועד. — המצב הסיציאלי בעירנו ובכל פרטי פולין רע ומר, אין במחין בסיחורים, אין מילה, אין מפקד ואין נסחר וקנין, שכמות כספים מתרבות, הן היהודים יבלה, אין משכרת דפועלים ובעלי המלאכה נועים ברעב ממש נרבות החברות יהודים הן כמשה מן הים לעמית הצד. — העשירים, שכרתו לחוץ לארץ כימי הפחד מפני הפרעות, החלו לשוב, כל מסע מביא המון משפחת מן הפליטים. — הממשלה מוסיפה להודיע, כי היא רוצה לבטל את הגזרות מעל היהודים, אבל היא מניחה את הדבר לדומא. כל תוחלת היהודים היא הדומא ועל כן הם מרבים להשתתף בהנועת הבחירה, למרות העמדות המפרידות החפשיות, לבלתי-השתתף. חמת העם היהודי גדולה עתה על הצעירים השוככים, השואפים להשכית את המנוחה ולהניח מכשולים בדרך הממשלה ולעצור את יצירת הדומא. — וויטה, ראש הממשלה עומד היום בגלוי בצד נסיגה אחור וכל אלה, שהלעיכו בו בתחלה ויכנהו עבד היהודים מהללים ומשבחים אותו עתה בתור בן חברה. ואין להמיה על זה, כי וויטה התחנך בתחלה אל המפלגה הדמוקרטית והזמסמיות, לתמוך בידו ולא אבן, האנשים לא הסכימו עוד בפוליטיקה ויהיו איברי עצות. על כן מכרח היה וויטה להשקע בענייני אדוני הארץ, למען ידעו שבנינו, שבמעט הסתירו פניהם ממנו, שבאמת ז'ידים, אנחנו, עתה באה העת לנקום ככם, כן חשב ד"ר ביק וכן עשה. בלבוש עומדה זה בחמש שנים, "טוביהל", שבה ישאו משאות חכמים, חוקרים אומנים מומחים בענייני הכלכלה, במשפטי המדינה, בשמירת הבריאות, בתולדות ישראל וספרותו. בכל שבת יתחרו המון בני עמנו שמה, להתענג על הלך הטוב והמועיל, תחת אשר לפנים סכנו ברחובות. הטוביהל עשהה פרי למכביר ותשפיע לטובה על העם. אבל חדריה היו כביה"ס היהודי של הקהלה. ויהי היום ובין הנואמים נמצא אחד, שלבו בוער לגורל אחיו ולא יכול עצור מלהשיף גם ע"ד ההכרה האומית העומדת על הפרק וממילא גם על השקפת "בעלי טובתנו" בנדון זה. עתה מצא ראש קהלתנו מקום לגבות את חובו ולהנמק באחיו אוהבי עמנו ודורשי טובתו באמת ויצו לסגור את הטוביהל. מובן הדבר, כי אחינו לא ישקמו עד אשר ימצאו חדרים אחרים לתכליתם. אקוה. כי בקרוב ישאו משאותם בכתחלה. דבר הנקמה בצד המוסרי והחזקני של עמנו עירר מחאה והתמרמרות גדולה בין אחינו. פה ואם לדאבוני כבר הסכנו לשמוע מעשים טובים מצד מנהיגינו אבל אבירות כזאת לא באה ולא היתה. יש דקות, שהמעשה המכוער הזה יעורר את אחינו פה ליסר מוסר אחר חדש, בית אסף כל יקר עמנו ואוצר לחפציו הרוחניים ושונאיו ומהרסינו יראו ויבישו וישימו יד לפה.

במדינת פולין: פרועדבארן, ווידאמע, ואפטא ופה בעירנו קראקא. ביום א' שבוע זה היתה הלוחית ורבות בני אדם נהרו אחרי ממתו. במשכנו נשא עליו מספר הרב החרף מו"ה פנחס דעמביצער שליט"א דימ"צ פה, לפני בהמ"ד דראדאמסק הספידו הרב הגאון מו"ה מאיר ראפאפורט שליט"א ראב"ד פה, לפני בהמ"ד הישן נשא מספר מר הרב הגאון הצדיק וכו' אב"ד דק"ק צעשינאו שליט"א ולפני בהמ"ד רמ"א הספידו הרה"ג מו"ה שמואל אב"ד דק"ק מיכאווקא ובעת ריש מתיבתא פה. חבל על ראב"דן ולא משבתבחין. הנצב"ה.

באבניא. בהיותי בעיר הזאת נכנסתי לביהמ"ד. בעיר כזאת מלאה חסידים ואנשי מעשה יחלתי למצוא אנשים יושבים ועוסקים בתורה ואם לא אנשים — עכ"פ בחורים, שאבותיהם אינם נוהגים אותם ללמוד מלאכה או חממה, למען לא יתבטלו מתורתם. ומה מצאתי שם? ביהמ"ד אינם מלא ספרים על כל קירותיו, בחורים ישנם הרבה, שאינם לומדים מלאכה — מפני המנהג, אבל הם יושבים בביהמ"ד ועוסקים — בשחוק הקרפים. שאלתי מי המה הבחורים האלה, אשר מלאם לבם לחלל את הקדש, לשחוק בקוביא במקום הקדש, במקום תורה ותפלה? אולי הם בני פוחזים וריקים בני ע"ה גסים? לא, ענוני, הם בני יהודים כשרים, המקפידים, שלא יקראו בניהם ח"ו עתונים עברים והציונות מחרמת ומכאה להם. ואיה הרב? מדוע לא ישיגו הוא שלא יחללו את הקדש? — אין פה רב כלל, הקהלה יוצאת ידי חובתה בפרנסת איזה נכד בנש"ק. ואיה ראש הקהל? מדוע אינו סיגר את ביהמ"ד אחרי התפלה, לבל יחללוהו? — אין פה ראש קהל כלל; פה התמנה (מעצמו?) לראש הקהל איש, שאינו יושב בעיר כלל, כי אם בכפר רחוק מהעיר. ואיך התנהל הקהלה נראה מזה: הקהלה קבלה ע"י צוואת ש"מ 1500 ר"ב לצורך בנין מרחץ. התחילו לבנות וההוצאות התרבו עד שנמכר המרחץ בפומבי והוא עתה קנין יחיד, המרבה במחיר הכניסה וקשה לעניים להכנס בו.

לכוב. אחרי הרקבון, שאכל בעש את הנהגת הקהל וכחה כלה, אחזה במדת הנקמה. אמנם יאתה נקמה לגבורי חיל וראשי האומה, המחזים נפשם על עמם עד נפח דמם האחרון אבל מנוה הנקמה לעבדים, הרגילים לנשק רצועות מרדות אדונייהם ולפסוע על ראשי עמנו ולכזות קדשנו, ללקק תחת שלחן פריציהם ולבזש בתחת עמנו. על ראש קהל כזה כבר אמר החכם: תחת שלש רגזו ארץ וכו' תחת "ע ב"ד" בימולך (ר"ת ר. ע. ב.). ראש קהלה לבוב ושמש גביה ככל אספה שאינה יהודית, שתחתיו בפופים כל בלי קדשנו הרבנים, השיב"ס המיהלים וכו', גזר אמר לנקום בציוני לבוב וכשרדות הרחבות של עמנו וכה אמר: כל זמן שעסקתם באומיות, בשאלת תחית אומתכם ושובכם לארץ אבותיכם מעבר לים, שחלמתם ע"ד הדחבת שפתכם ובדומה, דברים פנמיים, שתקתו, כי אמרת: יבאו הנערים וישחקו לפנינו. עתה, שקמתם בכל עון, לרבוש לבם חקים כוביות לאומיות, שהעזתם להכאיש ריחבו בעניי אדוני הארץ, למען ידעו שבנינו, שבמעט הסתירו פניהם ממנו, שבאמת ז'ידים, אנחנו, עתה באה העת לנקום ככם, כן חשב ד"ר ביק וכן עשה. בלבוש עומדה זה בחמש שנים, "טוביהל", שבה ישאו משאות חכמים, חוקרים אומנים מומחים בעניי הכלכלה, במשפטי המדינה, בשמירת הבריאות, בתולדות ישראל וספרותו. בכל שבת יתחרו המון בני עמנו שמה, להתענג על הלך הטוב והמועיל, תחת אשר לפנים סכנו ברחובות. הטוביהל עשהה פרי למכביר ותשפיע לטובה על העם. אבל חדריה היו כביה"ס היהודי של הקהלה. ויהי היום ובין הנואמים נמצא אחד, שלבו בוער לגורל אחיו ולא יכול עצור מלהשיף גם ע"ד ההכרה האומית העומדת על הפרק וממילא גם על השקפת "בעלי טובתנו" בנדון זה. עתה מצא ראש קהלתנו מקום לגבות את חובו ולהנמק באחיו אוהבי עמנו ודורשי טובתו באמת ויצו לסגור את הטוביהל. מובן הדבר, כי אחינו לא ישקמו עד אשר ימצאו חדרים אחרים לתכליתם. אקוה. כי בקרוב ישאו משאותם בכתחלה. דבר הנקמה בצד המוסרי והחזקני של עמנו עירר מחאה והתמרמרות גדולה בין אחינו. פה ואם לדאבוני כבר הסכנו לשמוע מעשים טובים מצד מנהיגינו אבל אבירות כזאת לא באה ולא היתה. יש דקות, שהמעשה המכוער הזה יעורר את אחינו פה ליסר מוסר אחר חדש, בית אסף כל יקר עמנו ואוצר לחפציו הרוחניים ושונאיו ומהרסינו יראו ויבישו וישימו יד לפה.

פראנקפורט ע"נ מאין. ביום 17 לח"ו השיא מר מ. פון גורדשמיד-רוהשילד (חתן הבארון ווילהלם רותשילד ז"ל) קונסול ממשלת איסטריא בפ"פ ע"נ מיין, את בתו עם האציל הצעיר מר פ. פון שייקורומלא מוויין. הרה"ג ד"ר מ. הורוויץ האב"ד סדר הקדושין

ורענן, כי רק המה יונקים ממקור דנאמן והזך היהודי. ע"כ אין לעכב בידי מעריצי תרבותנו העתיקה. האנ-טוגניזמוס מכלה בנו. בדבר טובת הכלל אין משגיחים כבעין זה. עקבות הציונות כבר נראו בין הדתיים; הדתיים התחילו לחדש את הכחות הקולטוריים הלאומיים של היהדות. ומה תקוה רבה לנו לעתיד. כסמנים לב, בכרודשין, כסרט ובפורדיצה נוסדו בתי ישיבות. עבודה חיובית התחילה להתגלות ביניהם. גם כתי-הספר העבריים לציונים התחילו להתפשט בכל עדי גליצא. אף בין מתבוללנו נראים אותות חיים ליהדות, אך מעורבים הם בצללים ואין לבוא אל גרעינה. באינצטיבת הצירים היהודים כ"ס"ם החלט למנות איש יהודי למפקח על הענינים הדתיים במועצת המדינה של כתי-הספר הגליציים. נראה מה יהיו מעשיו בדבר האסור, שאסרה המועצה הנ"ל בעצת הלאומיים הקליריקלים ללמוד את הדת בשפה העברית. לע"ע לא עמד בפניהם ומה שעשו צורינו — עשוי. **באונגריא.** התרחב הפרץ בין העם המדיארי והממשלה. בכל המפלגות המדיאריות התחיל לנדוף ריח קליריקי וכלן התאחדו. רבים מהקושימיאנים התגלו בתור אנטישמיים. בידי יפקחו היהודים שם את עיניהם, לבוא לידי הודאה בציונות, בראותם, כי שגו בהאמינם באונגרים. הממשלה תוסיף להתנכל על היהודים שומרי דת, להציק להם בעניי הדת ובשדה הכלכלה. אולי יחלש כזה שגעון ההתבוללות, שתקף גם את הארתודקסים.

אירופה המערבית ואמריקה. אנגליא ואמריקה סוגרות גבולותיהן בפני היהודים הנרדפים והרעבים הנודדים ללחם. גם בארצות האלו אחרי בוא יושביהן בפגישה הכופות עם היהודים, החלה האנטישמיות המדעית, תורת האריים, להוציא פרי. אף באמריקה, המדינה הדמוקרטית, הצריכה לידים חרוצות, התחילו לבצבץ נצני שנאה גועית בסתר, בהיות שאלת האמיגרציה בוערת נסגרו כל שערי הרחמים. בפתיחת הסניט גלה רוזבלט, כי ההרצאה בדבר עובד הנדירה עומדת נבונה. בצרה הזאת קבלו עליהם הציונים עם שאר אגודות ישראל לסדר את הנדירה. המה ישימו עין השגחתם על הנודדים, ופעולות כבירות נראות בארץ. צרפת מתעתדה לבחירת נשיא הרפובליק, ושר-הריאקציה מרקד בה. הנסיגים אחור נתנו עיניהם בדומע, להושיבו בראש, כי בבית הנבחרים גדול בחם; ולולא התאחד ה"בלוק" של המפלגות הרפובליקניות להתיצב נגדו, קרובה היה שתאיר ההצלחה פניה לחברה הלאומית-הקליריקלית ותוצאות הדבר היו דעות בנוגע ליהודים. ספרד מתחרטת על עוונותיה ליהודים, ומבקשה מאת היהודים לשוב אליה. דוח הקליריקלי חולף והלכרי מהגבר.

פרוד שודים ונורונים. אף שאין לו יחס ישר ליהודים, משמחנו, שבקצה הצפון נוסדה ממלכה חדשה בעלת השכלה גבוהה ופנימית. הממלכה, שנולדה בלי שפיכת דם, תאמצנו בתקוהינו, כי ארופה תשנה שמה חזק-היד וצדק ומשפט יירשו מקומה, ועי"ז אולי יופרו גם כל המשפטים המעוקלים ההיסטוריים ליהודים.

עוד עלינו בני גליצא לבכות שני גדולי הדור, הגאונים הרבנים מלבוב ומקראקא וקשה למנות אחרים למלא מקומם. אכדות שאין להן תמורה הוא גם מות הרב הגדול ראש הרבנים בצרפת ר' צדוק הכהן ז"ל, הד"ר עוזר קוקש, גדול עסקני הציונים והכרון אלפונס דותשילר.

ז"ה.

סמניפלא.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. בליל ש"ק פ' שמות העבר בשעה י"ב נפטר פה הרב הגאון החסיד מוה"ר יוסף יהודא צוקער אב"ד דק"ק אפטא אחרי הרביצו תורה ודן ושפט בישראל כמשך ארבעים שנה בקהלות קדושות

מחרוב ומרחוק.

הפרופנציות בבוקובינה. בילל מו"ש שבוע זה היתה בטרנובוי אספת כל חוכרי הפרופנציות וכאלף מוזגים, לערער על החלטת ועד המדינה בדבר קצידת מס חדש על משקות. החלט לקרא תגר על המס הקשה הזה כל עוד לא בטלו גם כגליצא הפרופנציות. ההחלטות נשלחו אל המניסטרים.

אות לטובה. ממשלת רוסיא בטלה את בית האסירים שליםלבוג. הבית הזה היה לזועה ולפלטות לכל יושבי רוסיא. כל מצרי שואל. כל יסורי האינסופיציא כהכל המה לעמית הגהינס הזה. כל הנכנס שמה לא יצא חיים. רוב האסירים מתו בשגעון, בשחפת או בשליחת יד כנפשמ. שמה הובאו רק מורדים, אשר ראתה בהם הממשלה סכנה לממשלת התקופים. הבית הזה הוא מצודה באי קטן כלל ים וסדר "העבודה" של מלאכי החבלה המשרתים שם הוא סוד במס מכל חי.

רוזוולט בשכיל הארמנים. העם הארמני אח הוא לעמנו בצרותיו. לארמנים ישנה ארץ טובה ויפה, אבל

ביהודים ויקח חולה אחר וישכיבוהו כמטתו ובכך נמצא החולה הזה נדקר מת. באלאנדו באר את הדבר. כי ירא מפני היהודים וישכב במטה אחרת ובמטתו השכיב חולה אחר ובלילה נכנסו שלשה יהודים דרך החלון הקטן וידקרו את החולה בדמותם, כי הוא באלאנדו. כבוא הדבר לפני חוקר הדין. הביר מיר, כי עלילת שוא היא, כי נסה להכניס אנשים דרך החלון הקטן ולא יכלו להכנס, גם לא נכרו עקבות צעדים בשלג מתחת החלון. השופט בדק את כלי באלאנדו וימצא סכין מגאל כדס. ועתוני הממשלה מספרים את הדבר בעדות הרוצח.

היהודים באמריקה. בחוברת האחרונה של הוורנל האמריקני הנפוץ מאד, Munsey's Magazine, כמאמרו של מר הרבש נ. קאסון ע"ד נדירת היהודים לאמריקה, אנו מוצאים עובדות היסטוריות אחדות הנוגעות לזכויותיהם המוסריות של היהודים באמריקה. כתחלה מעיר המחבר כי כמשך השנים האחרונות גדלה מאד נדירת היהודים לאמריקה וכי אם הנדירה תמשיך במדה כזו גם להבא, אז בעבור מאה שנה תצא בארצות הברית כמחצית היהודים, אשר ככל התכל, לע"ע עולה מספר היהודים באמריקה לשנים אחוזים לעמית שאר התושבים. היינו: 1,400,000 איש, החצי מן המספר הזה יושב בניו-יורק. החלק התישעי במשיקאנו. אולם, מוסף המחבר, לעם העברי יש הזכויות הראשונות על הארץ הזאת. הם היו בה הראשונים. קולמבוס — אומר המחבר — לא היה יכול לעשות את נסיעתו הגדולה, לולא הלווה היהודי לואיז-אייסמנגל למלך ספרד סך 160,000 בסף. את האגדה, כי המלכה איזבל נתנה במתכונ את תבישתיה להשיג את הסך הדרוש לנסיעת קולומבוס, בדו אחריכך, את המפה הגיאוגרפית בעד קולומבוס, שבלעדיה לא היה יכול לעשות את נסיעתו, ערך היהודי ריבעס, והיא נקראה בשם "המפה היהודית". את המבלאות והתוכניות בעד קולמבוס ערך היהודי אברהם זכותא, רופא האניה שלו היה היהודי בארנל, המלח הראשון, שראה את העולם החדש, היה היהודי וורדיניו-דריאנא, והאיש האירופאי הראשון, שרגלו רכבה על אדמת אמריקה היה המתורגמן היהודי לואיס-דיטורים. "הצפירה".

היהודים הספרדים — נגד הארציים. יהודי ספרדי נלה דעתו כ"יור, ונדשא, כי אין חפץ ליהודים הספרדים לקבל ארץ אחרת מחוץ לארץ ישראל וגם לקריאת גדולי ספרד, שישבו לספרד ארץ מבורית, לא ישמעו. שני מיליון יהודים ספרדים נפוצים בארצות המזרח ובאפריקה ומלכד היהודים במאורקו מצבם המדיני טוב ולא יסכימו לשום ארץ אחרת רק לציון עיניהם צופיות.

מנין שישראל נמצאים שבת ? — ויטמנהו בחול."

משרה הספרות והמדעים.

תלדות אנשי שם בקראקא

משנות המאה השלישית ועד הזמן האחרון

מאת

פ. ה. וועטשטיין.

המשך

בקראקא, הרחוקה מאד ממקום מעשה המאון והחרם, בעיר שחכמים בה (ובארצת) היו בימים ההם אך מתי מספר, ומהר"י מברנא (שחי במחצת השניה לימי המאה השנית ובהחלת ימי המאה השלישית) כתב על יושביה היהודים, "שאינם בני תורה" (1), נראה להם ר' יעקב פולק הגרדף והמוחרם, "המאור הגדול" (2), "הגרול כדור" (3), בן ארצם (ואולי גם

(1) תשיבה זו שכתתי לקדקוב ואעפ"י שיש בידי לצרד צדין להתיר לא מלאני לבי להקל לצרף המעשים באשר כתבתי בתשובתי הארוכה לפי שאינם בני תורה (ש"ת מהר"י מברנא ס' נ"ה והערות שו"ח" לעיר הצדק ע' 66).

(2) המאור הגדול מ' יעקב פולק (הרמ"א בהוספות לס' יוחסין).

(3) יראה דצריך לחזור (אם שכח ע"ה) כסעודת פורים) וכן נמצא במרדכי בכתב יד שהגיה "גדול ברור" מהר"ר יעקב פולק ז"ל (ש"ת סהרש"ל ס' מ"ח).

מקומות הם מתנפלים על בעלי האחוזה הגדולה, דם כבר נשפך. מנארכורנא כרחו יהודים רבים לסטאניסלאו מפני פחד ההוצאות המתקוממים.

נדיב לאומי, משנה ראש האזרחים בדרוהובישי, מר יעקב פייערשטיין, קנה — כפי הודעת הדרוהובישיער צייטונג — כבר אדמה בעד נ"ב אלף בתר, לכנות עליה בית לאומי ליהודים. אנו מכרכים את הנדיב הלאומי הזה לנדיבתו היפה ומי יתן וירבו כמוהו בישראל!

הנוצרים-סוציאליים והאנארכיים. במשפט. שהיה בימים האלה בוויין, הוכרז, שראשי הנוצרים-סוציאליים: ד"ר לואיגר, ד"ר גסמן וד"ר וויסקירנער תמכו בכסף ובחמר מדעי עתון אנארכי, להלחם בסוציאלי-דמוקרטים. זוהי המפלגה הפטריוטית, התומכת בכסא ובמזכר. ראשי האנטישמים אמרו בנדיב אל השופט, כי האנארכים קרובים אליהם מן הסוציאליים.

שווי הזכויות של היהודים באוסטריא. יועץ בית הדין למדינה ד"ר היינריך גאלדמאן בוויין, איש מצוין בכשרונו ובחכמתו, נועד מאת הממשלה להיות יושב בראש בבי"ד י"ל ערעור לעגשים. אז הודיעו השופטים שנועדו לשבת עמו, כי אינם רוצים שיהודי ישב עד גביהם. מני ד"ר גאלדמאן כמל ובמקומו מנתה הממשלה יועץ ב"ד צעיר וגרוע ממנו לראש ב"ד.

יהודי מורביא מתעוררים. ביום א' שבוע זה היתה בבירן אספה רבה, שהקהילו הציונים להועץ בדבר תקון הבחירות. אחרי וכוז רועש החליטה האספה, לשלוח מלגמה אל ראש המניסטריון לדרוש ממנו, שאם יתקנו בבחירות למועצת הממלכה קוריות לאומיות יפקוד גם את היהודים, שהם המעטים בכל מקום. — בחדש פברואר תהיה בבירן אספת צירים מכל הקהלות במורביא, לכרר התיחסות היהודים לבחירות לועד המדינה ע"פ התקונים החדשים.

גראף שמערנבערג בעוזרי המתבוללים. כאספה ציונית, שהיתה בוויין כשבוע שעברה דבר ציר מועצת הממלכה המשיכי גראף שמערנבערג ויגנה את חפץ היהודים להיות לעם מיוחד ויגן על צירי היהודים מן הקלוב הפולני. דרעתו אין היהודים עם, כיאם מפלגה (קאסמט). למה הזמינו הציונים דברן כזה לאספה ציונית? חידה היא. כרור הוא שגם אכיר המשיכים הזה מתאוה להגדיל את עמו בנפשות היהודים.

שוד יהודים חדש. ביום חג הירדן של הרוסים דכינו שונאי-היהודים שוד להם במקומות רבים. בקישינב נכוזו היהודים ביום ההוא. בארליעב התנפלו על הסוחר היהודי סופרמאן ויהרגו אותו ואת כל אנשי ביתו ויכוזו כל הנמצא. בת אחת מכנותיו לקחו בשבי. בכסארכיא הדרומית-התחדשו הפרעות, בתי היהודים נשרפו כאש. הפקידים והצבא אינם רוצים לעזר. בחוטימסק (פלך מוהילוב) נשרדו מאי חניות של יהודים, כל חלונות הבתים פוצצו והקור גדול מאד. בעיר אין לחם, הרונים ופצוצים נפלו. — לעיר אוסטיוויצא (פלך פולטאווא) בא גרוד קוזקים להשקיש את העיר, כי היה שם ריב בין החנונים ובין חנות של מונופול, שעשו כפי הנראה צוררי היהודים לנזול מחיתם. הקוזקים הכו מכות רצח את היהודים ויכוזו את בתיהם.

"הבונד" והעם היהודי. בעת כזאת, אשר מקרים רבים הצטרפו יחד ויעוררו ברעש ובסער את הרגיש הלאומי בעם היהודי בכל ארצות תבל, הרגיש גם ה"בונד", המפלגה דפרולטירית הגדולה של היהודים ברוסיא, את הצורך לחזק את יסודותיו בעקר היהודי הלאומי, שכבר שכחוו חכריו ובכל ימי המדינה התיצבו כסוציאליים אינטרנציונלים ויעמלו לכבוש את רגש השתתפותם בצער בני עם, לכל יחשדום בציונות. כאספה הכללית הששית חרשו את פונדמנט ויצינו בתוכו את דרישת אוטונומיה קולטורית ליהודים דעק. אך לא יכלו להעלים את הכושה כזה:

היתכן, מפלגה סוציאליט תדרוש דבר לאומי? ויצמדקו בתחלה כאמרים, כי לחץ הלאום יטה את לבות העם מצרכי הפרולטריאט. לכן נחוץ להתנהג בצדק עם הלאום, למען יהי לנו פנוי לצרכים כלליים. זוהי בעין ההצטרפות שבספרי מוסר על מלוא צרכי הגוף...

נקמת פטרייט רוס. בעיר לידא עמל פטריוט רוס באלאנדו ישמן, להכין מנה כיהודים. היהודים תפשוהו ויכוהו ויפצעוהו והיה שוכב בבית החולים. שם זמם להנמס

עבדים נענים ונרדפים הם על אדמתם לשלש ממלכות תסיפות: רוסיא, טורקיא ופרס, הוזממות להשמידם מהר ולרשת את ארצם. בכחינה הזו רע גורלם מגורל היהודים. ככל שנה ושנה יהרגו המחמדים אלפים מהם ויכוזו רכושם. שועת האמללים הגיע בימים האלה לאירופה המערבית ולאמריקה. רווולט נשיא אמריקה ככל בקשית הרכה מגדולי כל העמים, להבנס בעבי הקורה ולהושיע את העם המדוכא הזה. עתה הודיע רווולט, כי נכון הוא להעלות את שאלת ארמניא על שלחן אספת השלום השניה, אשר תהיה בראג. כודאי לא יחמיצו ראשי הציונים את הישעה, להשתרל להעדות גם את שאלת היהודים על שלחן האספה ההיא, שישתתפו בה מלאכי כל הממלכות בעולם.

דרישות בחירות כדליות באשכנז. תנועת הבחירות הכלליות והשוות, שקמה ברוסיא ובאונגריא, לא פשתה משם באוסטריא לבד, כי-אם גם באשכנז. באשכנז ישנה אמנם לעם זכות בחירה שוה לכל, אבל דק למועצת הממלכה האשכנזית ולא לועדי המדינות הרבים. הסוציאליים מבוגנים עתה אספות-עם והפגנות לתכלית רדישת זכות בחירה שוה לכל. הממשלה תאסור את ההפגנות. כרמכורג פרעו הפועלים פרעות, כוזה בתי מסחר, נלחמו בשומרים. שומר אחד נהרג ורכים מן השומרים זמן הפועלים נפצעו.

שטרות מזויפים. כמונטינגרו נגלו שטרות בסף מזויפים בני עשרים בתר במספר רב. מפני שיש לחשוש פן יכנסו גם לאוסטריא יש להזהר בסמנים האלה: במלים אונגריית רבות חסרים דקוים והנקודות על אותיות ö, é, חתימות ראשי הכאנק האוסטרי-אונגרי והמזכיר אינן שוות בשני דצדרים. וכן מספר 20 הממלא את כל שולי השטר אינו שוה זל, צורות האדס אינן דומות כאלה שבשטרות כשטרות וצורות הילדים אינן שוות בשני הצדדים, כשטרות כשרים הן שוות. וכל תמונת השטר המזויף היא נסה. טביעת כפינה. אצל חוף כראזיליא באמריקה הדרומית התפוצצה ספינה ותטבע כמצלולת. כמאתים גפיש אדם טבעו.

מענה הציונים על מעשי ראש הקהל בכרכוב. ביום א' שבוע זה הפגינו הציונים לפני בית מועצת הקהל. הפילציא גרשה אותם. אח"כ נסעו עד לפני בית מעון הד"ר ביק ויפוצצו חלונותיו. — כשכת היתה אספת הסו-ציאליים הירודים כלכוכ, להועץ כמה לפאר את יום הזכר בפטרבורג לפני שנה. "פועלי ציון" פזרו את האספה, כמו שעושים הם לאספות ציוניות.

תנא דמסייע ד"ר ביק. ראשי האוניון הישראלית באוסטריא הקהילו אספת יהודים חשויים, להועץ ע"ד אוטונומיה יהודית וקוריה יהודית בבחירות ויחליטו "פה אחר", להתנגד כהחלט להכרלת היהודים מן העמים, הנה גם החברה הזאת, האחת, אשר תלחם כל הימים בעד זכויות היהודים ותראה בכל יום את כל העולה והחמס הנעשים לנו עקב היותנו כרוכים אחרי אחרים, גם היא לא נובחה עד כה מן הנסיון, כי המצב הנכחי אינו הגאולה המקווה וכי ההתבוללות לא תושיענו גם להבא. גם החברה הזאת הכאה כמנע תמיר עם יהודי גליציא לא נובחה עוד, כי אין העם היהודי רוצה להטמע ולחדול מהיות. או לנו ממאשרינו!

רסוק איברים. סוחר התבואה צ. פ. רוטמן בליזנסק, עמר אצל קיר כחצר מסלת הכרזל להשגיח על תבואתו ולא הרגיש כנשת הענגלה, שהסיעו ממסלה למסלה. פתאום דחקתה הענגלה אל החומה ככח אדיר, סל חזרו נרסק, וכעבור שעה קלה אחרי שהוכא לכיתו נה נפשו. המנוח היה איש תם וישר ובעל מדות טובות תנצבה.

כדונה לעירית-דם. כלכוכ מצא שומר אשה נוצרית סגורה כמרתף. היא אומרת, כי איה נוצרית סגרה אותה אחרי קחתה ממנה את כספה והיא סגורה כבר שלשה ימים כלי אכילה ושתייה. פעם אחת בא אליה יהודי זקן אל המרתף ויכס כה ויצא ויסגור את המרתף שנית. כפי הנראה הכינו צורריו עלילת דם, אך לא הצליחו, כי האשה לא הכינה היטב את הענין.

פחד היהודים בגליציא המזרחית. חמת הרתוננים בגליציא על הפולנים ועל היהודים הולכת וגדולה. ככמה

כל היסודות הזרים, המביאים לו צער וחלי". על האדם לצבר במחו סוגסציות (ה-פעה על עצמו) משיבות, משמחות ומחזקות. אנחנו רגילים לציר לנו, כי להיות האדם בן חמשים או ששים שנה הגיע לימי הידידה והשבייה. על כן נחלל בימים ההם ממעשינו, ונמנע נפשנו מכל שמחה. אנחנו נעזב את החיים וממילא יעזבו החיים אותנו. אך הפיזיולוגיה תלמדנו, כי הגוף יכול למלאות בימים ההם את כל פעולות השנים הקודמות. אם נשחח בח העבול או פעולה אחרת באברי הגוף, אין להתאונן על השנים, כי אם על השמוש הרע, שהשתמשו באברים ההם. כי הלא מה היא הזקנה? היא העת בחיים, אשר אברי האדם הם תשי-כח כל כך עד שהגיעו לאחריתם, שקבעה להם הטבע, הגבול הזה, אשר כפי התאוריה נוכל לרחותו עד ק"ן או גם עד מאתיים שנה, הוא גם כפול רחוק מאשר נעזו לחשוב. וראיה ביד, אומר המחבר, משורה שלמה של רשומות סמסיות, שרשם הר"ר א. ב. לוך י"א שנה בפאריז. מן הרשימות האלה נראה, כי גם בפאריז המשיפה פעולה לרעה על כריאות האדם ועל אריבות הימים, תאחר הזקנה פעמים רבות לבא אחרי שמונים או פ"ה שנה ולפעמים גם אחרי כן. ד"ר בלוך בא ע"י הקישו וחשבון מספריו הרכים לידי מסקנה, הנראה כמתמיה, כי משנת השמונים ומעלה כל אשר יזקן האדם יעטו החליים לשלוט בו. במים אחרות: כאשר עבר האדם את שנות ה"גבורה" תגדל תקותו להגיע לגבול החיים הטבעי, כלומר למאה שנה ויותר. מעם הדבר הוא פשוט. שמונים שנה של נסיון צריך האדם, למען ירע איך להתנהג עם גופו. אם נשהמש באכריו בתבונה ובזהירות או ישרתונו אבריו יותר ממאה שנה, ואם הגיע אדם לימי הזקנה אל יאמר אבר שביר ואין לי מה לעשות פה, כי אם יוסיף לעבד ולעמל וביחוד עמל רוחני וישים תמיד נגר עיניו, כי עוד לא השלים תעודתו עלי תבל. מעשים בכל יום יעידו, כי האנשים המרבים כל ימיהם להגות לעיון ולנועו מחם הם יארכו ימים. את האמתיות האלה צריך האדם לקבוע בזכרונו בימי נעוריו, או ירחיק לכת החיים.

רדעת ודעה.

כאשר הוגד לי, כי באוסטריא ואשכנז סובבים אנשים בתור משולחים מבית חנוך עורים בעה"ק ירושלם ת"ו, לכן באתי להודיע ברבים, כי הגבאים והמנהלים מהבית ההוא העמיסו המשרה הזאת עלי לקבץ בארצות האלה, כאשר עין כל תחזינה משרים בת"י גבאי החברה הנ"ל הנמצאים בירי ומהרבים הג' באה"ק ת"ו ומאשר ומקום מכבוד הפחה והקונסול והאוסטרי והקונסול האשכנזי והקונסול האנגלי מירושלם. לכן בכל מקום אשר תדרוך כף רגלי האנשים האלה בארצות הנ"ל לא יאבו ולא ישמעו להם למסור בידם נדבותיהם, כי המה גזולים את אחרים. והנני מחלה פני שאר בעלי העתונים לפרסם זאת. היום י"ט לחדש טבת ש' תרס"ו. הצעיר בנימין וידאל עדו ס"ט. שד"ר בית חנוך עורים בירושלם, ברשיון הממשלה הרוממה האוסטרית יר"ה פה עיר הבירה ווין יע"א.

B. V. Jdo., Wien II. Novarragasse 27.

גם אני הח"מ בתור גבאי לבית חנוך עורים הנ"ל מודיע, כי דברי הרב בנימין וידאל עדו הנ"ל המה בנים ונאמנים וחזק אביע כי גם אני לא נתתי לשום אדם הרשיון לקבץ נדבות באוסטריא-אונגארן לבית חנוך עורים בירושלם, כי אך ר' בנימין הנ"ל הוא השלוח הטייחד לארצות האלה. וויען, י"ט טבת תרס"ו. צבי הירש שיממער גבאי לבית חנוך עורים לב"י באה"ק פה.

הנני בזה להעיר, כי הנכבד ר' בנימין וידאל, אשר ידעתיהו מכבר, הביא לי אגרת בשלחי סתווא העבר מהמונים על בית חנוך עורים לילדי בני"י בירושלים, בי ר' בנימין הנ"ל הוא ציר נאמן ושליח מיוחד לקבץ נדבות במלכותנו לתמיכת בית חנוך הנ"ל ובקשו ממנו שידי תכון עמו בעצה ובפתרון פה. וגם ראיתי בירי הפנקס, שנמסר בירי מהמונים.

קראקא בשנת רע"ו ובתור רב הקהלה הביהמית פה בשנת רע"ט, בשנה שהג"מ אשר, אביו זקנו של מהר"ם מלובלין, היה באן רב הקהלה הפולנית ⁽¹⁾, ור' משה ב"ר אפרים המכונה פישל, שחתום על פסק החרם משנת ר"פ ביחד עם ר"י פולק, הוא הרב והרופא ר' משה פישל מקראקא, שהזכרנוהו בתחלת הפרק הזה ובפרק שלפניו ("המצפה" שנה א' גליון ל"ב) ונדבר ממנו ביחד בפרק ז'. נמצאים איפא כל ארבעת הדברים הנ"ל ברורים ונכונים, כי ר"י פולק שכן כבוד בקראקא ויכהן פה פאר במשמרת מורה הוראה ור"מ, וזה רק במחצה השניה לימי המאה השלישית, ולא קודם לכן, ובקראקא הוציא את פסק החרם על הג"מ אברהם מינץ ובשנת ר"פ היה משמש פה עדיין ברבנות וישיבה. והחכמים המפורסמים גרין, פין, ווייס ושפ"ר, ראשי סופרי קורות היהודים וספרותם, עוברים בשתיקה על כל זה ואינם מזכירים דבר ולא חצי דבר, לא מרבנותו וממשכן בבורו של ר"י פולק בקראקא ולא מהוראתו וישיבתו בפולן בכלל. והרב דמביצר ז"ל, ראש החוקרים והמבקרים המומחים והמצוינים במקצוע התולדות של גדולי ישראל, מהפך בספרו בלילת יופי ("ח"א דף ב' ע"ב וד"ג ע"א וח"ב סוף דף ז') את הסדר, וכותב, כי היה בראשונה רב ור"י בקראקא ואח"כ כפראקא, דבר שאינו עומד בפני הבקורת האמתית, בפני הראיות החזקות והנאמנות שהבאתי למעלה. וכבר נגעתי בזה ב"המגיד" שנת תרנ"ו (גליונות 17, 20—21) וב"השלח" תרנ"ט (ע' 540) והעירותי שם על המעות, שנמשכו אחריה כמה סופרים מאז ועד היום (כגון ד"ר קארו בקורות היהודים בלבוב ע' 113 ובעת גם ירדי הרב רמ"מ קרענגיל נ"י בשם הגדולים השלם ע' 100 הערה קנ"ו ודף קכ"ב ע"א הערה נ"ב ונ"ג) וקצתם חזרו אח"כ מרעתם המומעת ⁽²⁾.

החפץ בחיים. בחוברת לחדשיאנואר של ה"רעווי"

התפרסמה חקירה פסיכולוגית על דבר תחבולה להאריך את חיי האדם: התחבולה היא הרצון. נאחה כבר השביל ל הורות: "האדם יכול לצוות את הטבע ולהרחיק מעצמו

הנון. המחבר חי באיטליא, קרוב לזמן ולמקום המעשה, ונפטר בשנת שמי' ואביו היה תלמיד הר"י מינץ אבי ר"א מינץ המוחרם. וכשם שאין ספור והגרה בלא דברים בטלים, כך אינו ניכר בלי שום תועלת, ולפעמים מכבדן ועולה ממנו איות רעיון ודבר חשוב: "רבי יעקב פולק ר"י במלכות פולקואה, והרב רבי אברהם מינץ ר"י בפולק, קבלתי שהיה מעשה בבלוניא שיהודי היה שומר חנם מיהודי אחר מסך י"ב אלף זהב ויהי כי בא בעל הפקדון קחת פקדונו, המופקד התלך בו, ויבא התובע אל הרב מינץ הזה וסדר טענותיו, וכן תלקו המגדר הלך אל רבנים אחרים. והתחילו הפסקים באיטליא בין כל הדברים מחולקים קצתם נגד המפקד וקצתם נגד המופקד ויגיע הדבר עד מלכות פולק, ויכתוב הרב רבי יעקב הנ"ל נגד הרב מינץ, עד שנתפשט הנגע ביניהם וכתבו מרורות זה נגד זה עם יותר ממאה רבנים לכל מערכה עד כי לפי הנשמע חרמו זה כזה, ותאמת אצל הכמי איטליא שמתו בשנה הדיא שניהם ביום א' (שלשלת הקבלה דף ס"ד וס"ה ע"א דפי' הנ"ל). ב: "הרב ר' יעקב פולק ראש ישיבה במלכות פולקואה. הרב ר' אברהם מינץ לוי ראש ישיבה בפדואה, וקבלתי שבימי אלה שני עמודים היה מעשה במחוז בולניה כי יהודי אחד היה שומר חנם מסך י"ב אלף זהב מיהודי א'. אחרי הימים מעל בעל הפקדון ולא התירו לבעליו ויבא התובע אל הרב מינץ הנ"ל וספר טענותיו לפניו ויערבו מלחמת הפסקים ביניהם ויבאו במשך זמן בחתומים כל רבני איטליא תחת הפסקים אלה מפה ואכה מפה ויתנלע הריב עד כי הגיע המשפט לפני רבני אשכנז ועד מלכות פולין ביד הרב ר' יעקב הנ"ל והיה דעתו נוטה בפסקיו נגד הרב מינץ ויכתוב נגדו מרורות. מן דבר נתפשט הנגע בכתים ובכתיים והגיעו להחרים זה את זה ולכל אחד מהם היו חתום תחת חרם שלו יותר מחמשים רבנים עד כי לפי הנשמע לא מלאו שניהם שנתם ונתאמת אצל רבני איטליא כי שניהם מתו ביום א' (וויר, מוכרת רבני איטליא ע' 47—48 בסוף ספר דעת קדושים).

⁽¹⁾ ע"י מאמרי תולדות ר' אשר ור' פרץ ב"המצפה" שנה א' גליון כ"ט ומחברותי כתולדות גדולי ישראל ע' 4—8 ושברי לחות ע' 3.

⁽²⁾ ואצ"ל פרידברג החוזר כתשובה שלמה (בלחות) זכרון דפים פאדורווע, תרס"ה) בהרבה דברים וולא בכלם ועוד הפרק מרובה שם על העומד) ואינו מזכיר מקורם (ע"י לדונמה "שברי לחות" ע' 6—7).

בן עירם), ששב מארץ ביהם והיינו מפראג לגבולם, כמלאך אלקים, ויקדמו פניו בתשואות חן ובזרועות פתוחות, וימנו אותו למורה הוראה ולראש ישיבה עליהם. ובפי הנראה היה ר"י פולק חר מבי ד"ר של הג"מ פרץ, רב העיר קראקא, בן דורו ועירו של הג"מ משה יפה ⁽⁴⁾, שהיה בעל אחות אמו של הג"מ יוסף כ"ץ, מחבר שו"ת שארית יוסף ⁽⁵⁾, ואביו זקנו של הג"מ יואל יפה הנקרא ר"י סירקיש, בעל הב"ח ⁽⁶⁾. בי היה ר"י פולק אחד מרבני פולין בכלל ומרבני קראקא בפרט והיינו אחר שנת רנ"ב, אחר קיום המאון של אחות אשתו כבעלה הרב ר' דוד צענר מפראג, יעירו לנו ארבעה דברים חשובים והלכתיים, מופתים חותכים הנמצאים בספרי הפוסקים: א) ואם הורח (בשר) הוך ג' ימים ולא נמלח ובו' ונראה דלכתחלה יש לחוש לאסרו אך כדיעבד ומקום הפסד מרובה או שעת הדחק יש לסמוך על דברי המתירין ובכאן ק"ק קראקא המבחים נוהגים בו היתר לכתחלה ואומרים שבך הורה להם רבינו מהר"ר יעקב פולק ז"ל והנחנו להם מנהגם מאחר שכבר הורה זקן ויש להם על מי שיסמכו ⁽⁷⁾. ב) "וכ"ב שם (בסדר גישיו) סי' ל"ב וז"ל: "אני ראיתי גמ הנכתב על נייר הנקרא פפיר בל"א, שבא מקושטנדיא לק"ק קראקא לפני מהר"י פ"ף (כהר"י פולק) ושאר לומדים גם לא היה נכתב בבתיבה המה כאשר אנחנו מצריכים לכתוב עב"ל" ⁽⁸⁾. ג) "בתבתי בזה דלא כמ"ש הז"מ (הזכרון משה, דפוס לובלין, שע"א) גבי דבורה וז"ל מצאתי מהר"י פולק שלח גמ אחד לקהלת פראג ושם צפורה ונכתב בגמ צפורה מלא בוי"ו אעפ"י שצפורה כתוב חסר וי"ו בתורה ומהר"ר פרץ היה מסדר הגמ ע"י אותו שליח ומהר"י פולק נתן טעם לדבריו לפי שהעולם קורין אותה צפורה מלא עכ"ל נ"ל מ"ה וצ"ע עב"ל ונראה דס"ל למהר"י פולק דלא דמי לבנימן וכו" ⁽⁹⁾. ד) פסק החרם, שכתב ר"י פולק במדינת פולניא בשנת ר"פ על הג"מ אברהם כהנ"מ יהודה מינץ אבד"ק פדובה ועל פסק חתום ר' "משה ב"ר אפרים שלי"ט המכונה וישל" ⁽¹⁰⁾. והנה ר' פרץ המובא למעלה ביחד עם ר"י פולק נורע לנו בתור רב העיר

בבארשבע חלק שו"ת סי' מ"ה כתוב: "הועתק מכ"י יד מהר"ר יעקב פולק ז"ל מסמ"נ שלו". ומר ח"ד פרידברג, העושה חרשות בספרו "לוחות זכרון", מתחיל כבר כפתח רבריו שם (דפוס דראהאביטש תרנ"ז) בחדוש נרול ועושה מהעתק ההנהגה הקטנה בגליון הסמ"נ ספר, ומביא את ר"י פולק בשם מחבר הגהות. על סמ"נ (2) ומזכיר זאת בשם שו"ת באר שבע סי' מ"ה, ועושה את השו"ת ואת ר"י פולק פלסתר.

⁽¹⁾ "ורבי פרץ ורבי משה יפה, אשר כתב תשובה להכמי לועזי (הרמ"א בהוספות לס' יוחסין).

⁽²⁾ "ואמת שבילדותי קרה מעשה יבזה בבית הנאון מהר"ר משה יפה ז"ל בעל אחות אמי ז"ל (שו"ת שארית יוסף סי' מ"ז).

⁽³⁾ "גם שארי מהר"ר יוסף כ"ץ מקראקא התחבט בתשובתו בענין זה ולבסוף כתב שראה מעשה בבית זקני הנאון מהר"ר משה יפה ז"ל (בית יו"ד סוף סי' ב"ד).

⁽⁴⁾ הרמ"א בתורת חטאת (קראקא. ש"ל) בלל ד' רין ג', ובטעות כותב הרב דמביצר ז"ל בכלילת יופי היא דף ב' ע"ב, כי הרמ"א מדבר שם. כדן בשר ששה ג' ימים מעת לעת בלא דחה, וצ"ל "בדן בשר שהורה תוך ג' ימים ולא נמלח".

⁽⁵⁾ הרמ"א בדרכי משה אה"ע סי' קכ"ד.

⁽⁶⁾ ברכת המים (ווינץ תרכ"ב) דף מ"ז ע"א ערך צפורה.

⁽⁷⁾ ע"י פסק החרם ע' 17, שזרם בפטרבורג שנת תרנ"ז בסוף ספר דעת קדושים. ר"י פולק המוזכר בשנת רנ"ב מפני שהיה חולק על רבים (שו"ת מהר"י מינץ סי' י"ג). ר"י פולק הוחרם אמנם מרב ר"י מרגנית, על כי לא הוכירו לא בשם יצ"ו ולא בשם שח"י, אבל עיקר החרם היה על שלא הלך אחר הרוב וקים אה המיאון של ניסתו. ע"י בשו"ת מהר"י מינץ שם; ובהלכות קטנות לר"י האגוז ח"ב סי' י"ז מביא את הדבר משם: היה למחרים (את ר"א מינץ) בשנת ר"פ. מפני שהתנגד (ר"א מינץ) לדעת רבים, ועמד לימין הנתבע הקצין ר' עמנואל מנורצי ונגד התובע החר אברהם רפאל פינצי מבילגויא, וישובי העיר פירדא. שתי נוסחאות נמצאות בנוגע לספור המאורע שהרעיש עולם והסב מחלוקת בין ר"י פולק ובין ר"א מינץ, אחת בשלשלת הקבכה (דפוס וויניציא, שמי') ואחת בשלשלת הקבלה ב"י המשונה מהנרסם ומונת כביביליותיקה של החכם הכרונ דוד גינצבורג מפטרבורג, ואם כי שלשלת הקבלה אינן מוחזק לכר סמכא. ראיות הנוסחאות להעתיקן בזה וביחוד זו הבתיבה בעצם כתב ידו של המחבר ולא נכשלה עדיין במעתיק או מרפים, שאינו

הנני מברך את מרת פיינע דרימער ממעמ-
באוולא לארושיה. המיל"ג לייב שיקלער—לובאטשוב.

ארגו מכתבים

ש"ק ס': הכל מפורש במכתב מפד"מ, יותר איננו
יודעים. — ישרון: 8 כתר. — פלוני: יבא, לקצב זמן לא
נוכל. — זיידמאן: כו, ב' כתר. וחצי לרבע — ינ"ש: י' ד'
כתר. — י. הורוויץ: לאיש מאוסטריא אין צרך כתעודה. —
אשהיים: אהרן פייסט קראקא, — געלער סנ': כלם ישנם.

אנו מברכים ברכת מו"ט ממעמקי לבנו את רעני
הנכבר מר ישראל לייב הובעל מסמרי לחתונתו עם
מרת ריוא בת הג' מר מיכל שעהנפעלד מקאליפעץ.
ישראל ראזענהעק. יצחק שמערנבערג.
ממעמקי לבנו נכרך ברכת מו"ט אה ירדנו
ה' יואל איינלעגער לנשואיו את מרת שרה שמערנבערג.
שמעון גאנג ורעיהו.

להיות לו לעדות. כי הוא המורשה לקבץ תמיכות
שונות לזאת בארצות אוסטריא-אונגארן, בריטניא
וגרמניא. על הנאמר אני מעיד בכתיבת ובחתימת ידי
ווינא, י"ט טבת תרס"ו לסדר ודבר הוא לך אל
העם מאיר איש שלום מורה בבית"מ ווינא ובכית
Lector M. Friedmann. המכונה:

איין בוכהאלטונגספאסטען

ווירד געזוכט פאן איינעם יונגען מאן
דער איין דיפלאם אויף בוכהאלטונג
בעזיצט אונד אויך אין דער קארערעם-
פאנרענץ מעכטיג איז.

L. Gottfried Kossow.

עכט רוססישעס

מאשינענעהל

וואזעלין (טאָוואַטשעטש) צילינדערעהל

צו בילליגען פרייען ביא

K. Hausmann, Lemberg
Sonuengasse Nr. 15.

מוסטערן אויף פערלאנגען גראמט אונד
פראנקא.

אהנע האנהורעניץ.

מאכע היעמיט בעקאנט, דאס איך מיר איינע

נייע כשרה זעלכוואארען-פאבריק

אייגענעריכטעט האבע, מיטטעלסט דאמפפבעטריע, מיט דער נייעסט
מאדערנסטען מאשינען, ערציגע וואונדער-שעהנע פרימא סאלאמי,
וועראנעזער, כרוסט, שינקען עט קרענווירסעל אז"ו, פערזעהן
מיט הכשרשל הביד"צ דפה ומכמה גאוני זמננו, מיט שטוינענדי
בילליגען פרייען. אויף וואונש ווערדען ביא דער ערסטען
כעשמעלונג אויך הכשר כייגעפאקט.

Hirsch Steiner, ul. Jagiellońska 7, Przemyśl.

פיינסטע אללער מארקען

איזט

"צערעס"

שפייזע-

פעטט!

(אויס קאקאניססען).

דאס בעסטע צום

באקען, בראטען אינד קאכען

Nährmittelwerke „Ceres“, Aussig.

די ערציגונג אינעמערנעם דער בעמישען קאמפאניע דער פאם
האָטעל ק. ק. מיניסטער דעם אינגערן גענערהייטען אונטערזוכונגסאנשטאלט
פיר נאָהרינגס-אינד גענוסמיטעל 31 Spitalgasse, WIEN, IX.
די קויפער פאן צערעסשפייזעפּעטט זינד בערעכטיגט, די ווארע אין אָריגינאל-פאקונג
אין דער אנשטאלט קאסטענפריי אונטערזוכען צו לאסען.

לתועלת רבים.

רבים מהוך קוראנו שאלנו על אדות השאקאלאדע מפבריקאות
שונות, שיצא עליה קול, שיש בה חשש שומן של חזיר או של נבלה
וט"פ. ואחרי שאין ביד הסוחרים כתבי הכשרים על שאקאלאדע, חוששים
קצת מן החרדים מפני מאכלות אסורים דהשתמש בשאקאלאדע ויגורו לגמרי.
השיאדים בקשו מאתנו להמציא להם איזו פבריקה, המוציאה שאקאלאדע,
שאינה בה שום חשש אסור, כלומר, העשויה בלי שום תערובות שומן מן
החי. על כן מרחנו לעשות חפצם, בקשנו וגם מצאנו. שלחנו חבילות
שאקאלאדע מן הפבריקה של

Dr. JOHANN RUCKER & Co.

(Commandit-Gesellschaft)

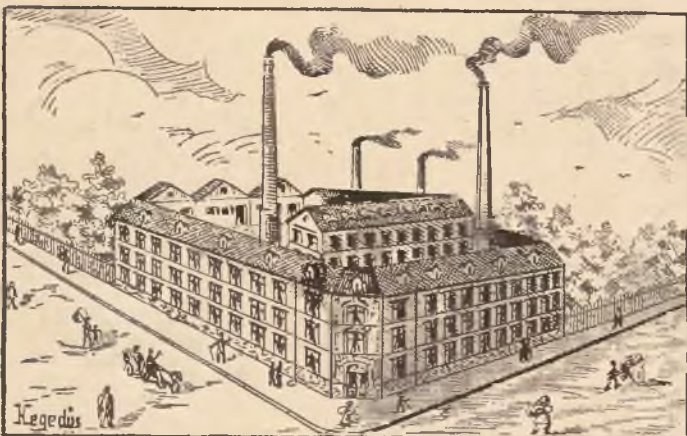
Chocolade-, Canditen-, Biscuits- u. Obstconserven-Fabrik
LEMBERG.

הסירונו את הפירמא מעליה, למען לא יודע מאין היא, שלחנו אותה אל
האינסטיטוט של הממשלה בלבוב ובבודפשט לבדיקת המאכלים בדרך
כימי ושניהם מעידים פה אחד, כי בשאקאלאדע מהפבריקה הזאת אין
שום תערובות שומן מן החי ולא בל חמר אחר הנותן מקום לספק, מלבד
חמר הקאקאי והשומן הטבעי שלו עם הנפת. הפבריקה הזאת נבונה
לשלם עשרים אלף בתר לאיש, אשר ימצא בשאקאלאדע שלה
איזה שומן שומן אחר, או דבר אסור אחר אף משתו והיא נוהגת
לנו ולכל אדם אחר רשות, לשוב לבדוק את הסחורה בדרך כימי בכל
עת ובכל שעה. עדות האינסטיטוט האלה, הנדפסה בזה ככתבה וכלשונה,
נאמנה בלי כל ספק בקפילא וכמסמך לפי המו והרוצים לשמש בשאקא-
לאדע כשרה, שאין עליה שום חשש אסור, נוכל ליעצם, לקנות רק את
השאקאלאדע מהפבריקה הזאת של

Dr. Johann Rucker & Co.

וגם בלא זה נכון כי יכברו אנשי גליציה את הפבריקה הזאת על
פני כל הפבריקאות של חוץ לארץ, כי למה נוציא את הבכף מארצנו
העניה לארצות עשירות, בעוד שיש פבריקה בגליציה, שאינה נופלת במוב
סחורה מפבריקאות בחוץ לארץ. עת לנו לעזוב את המשפט הקדום,
לבכר המיד סחורת חוץ, אף שסחורה בזאת ממש נעשה בארצנו.

מוציאי לאור את המצפה.

תעודות האינסטיטוט של הממשלה לבדיקת מאכלים בדרך כימי.

Instytut chemiczny c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

L. 437.

Lwów, dnia 4 stycznia 1906 r.

Nadesłane przez administrację „Hanicpe“ w Krakowie
czekolada, została poddana ścisłemu badaniu chemicznemu, z któ-
rego się okazuje, iż czekolada ta zawiera tylko kakao, cukier
i tłuszcz roślinny. — Jakiegokolwiek bądź tłuszczu pochodzenia
zwierzęcego nie zawiera wcale.

Dyrekcya Instytutu chemicznego
c. k. Uniwersytetu lwowskiego.

Országos magy. kir. chemiai Intézet és központi
vegyszerlelti állomás Budapest, II., Oszlop-utca.

Z. 1804.

Budapest, am 7. Dezember 1905.

Die Untersuchung der eingesandten Chocolate ergab, dass
dieselbe nur reines Pflanzenfett, also kein animalisches Fett
enthält.

Die Direction.

Ich

kenne für die Hautpflege, speziell um Sommersprossen zu vertreiben und eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen, keine bessere u. wirksamere medizinische Seife als die altbewährte

Bergmann's Lilienmilchseife
(Marke: 2 Bergmänner)
von

Bergmann & Co., Tetschen a/E.
Vorrätig à Stück 80 Heller
in den meisten Apotheken, Droguerien Parfumerien und Friseur-geschäften.

שריוואוויץ

על חג הפסח מלאנצקא

הרוצה להיות זריז וגשבר יפנה אלי בעוד מועד בדבר קניית **שריוואוויץ**. המשקה הזה נודע למדי (הפבריקה נוסדה זה חמישים שנה ע"י הרב הצדיק ר' שמעון יואב ז"ל) בטעמו יבדוהו המשבחה בפי כל ועל כלם כזהירות יתרה בעיני כשרות בשעת הכנה.

לתועלת הקונים לאחרים הכינותי כלים קטנים מכילים 4 1/2 ליטר. המחיר עם הכלים 5 fl. הרוצים בזה ישלחו הסך הנ"ל או מעות קדימה והמותר ישלחו ע"י נאכנאמוע. — יש אתי הכשרים מכמה רבנים גדולי ומנינו ובתוכם מהרב הצדיק, מסאנדעץ. אדרעסע ילי:

SALOMON GROSSBARD.
Łacko b. Altsandec.

הישיבה הראשונה בגליציה

בעיר בראדשין הנקובה בשמה

"תורת חיים"

שנוסדה ברשיון הממשלה יר"ה בשנת התרס"ה תחת השגחת הרב הגאון הגדול ראש המתיבתא ואבר"ק הנ"ל מ' **פינדס הדר"איש הרוויץ שליט"א** מהנהלת רק ע"פ פקודת הגאון ראש הישיבה הנ"ל, והאדרסה לכל עניני הישיבה תערך רק אל הנשיא

ARON GELLER

Bohorodczany (Galizien).

פיר ברוכליידענדע

ראדיקאלע הילפע אהנע אפערעאצאן. פערלאנגען זיא גראטס אונד פראנקא דיא נייא ערשיינענע בראשיערע פאן **מ. פרייליך**, ספעציאליסט פיר ברוכ-ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. ק. פאט. באנדאווען, אין לעמבערג, גראדעצקא-נאסע 35.

Wyd.: **Kaſtali Hof.**
S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: **S. M. Lazer**
Drukiem **S. L. Deutschera** w **Podgórzu**

ERSTES SPECIAL-HAUS
von Echten **Grammophone-Phonographie**

Engros & Endetail

JOSEF WECHSLER

KRAKAU und WARSCHAU

in Krakau, Grodgasse 71/II

עמפיעלט עכטע קאנצערט גראמאפאנע. עכט נור מיט מארקע "שרייבענדער ענגעל". ריעווע אומוואהל פאן יודישען אונד העבראישען פלאטען. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט מארקע "שרייבענדער ענגעל". זאמט 10 פלאט-טען, נור 3 פלארין. ניעמאנר זאל ריעווע בעסטע געדענעהייט פערזוימען. פרייווקראנטע עט הויפטערצייכניסע אויף פערלאנג-גען גראטס אונד פראנקא.

מודעה

אתבבר להודיע כי הרחיים של מים שלי הנוסדה מחדש הוכשרו על מחינת קמחא-דפסחא בפי ההכשר דלמטה, החטים כמו כן הקמחים נעשו יפות וטובים להפיק רצון הקונים, וכיון דנני לשרת באמונה את הבאים אתי בברית המסחר. — מוסמער עט פרייווקראנטער שולח אני חנם לכל דורש.

משה האבער.

Erste galizische Turbinen-Walzen-Kunstmühle „MARYA“
Moses Haber, Strusów.

הבשר

נתבקשתי מאת הגביר הנכבד והנעלה נודע לתהלה היר משה האבער נ"י, לבא לעיר סמריטוב לשום עיני עלי הרחיים של מים — קונסטמיהלע" — אייר הוקמה מחדש ביום להכשירם להג המצות. נרציתי לו ופלסתי נתיב לשם. אנכי בצירוף ש"ב ה"ג ברא דאתרא ה"ר אברהם נ"י האב"ד שם, שמנו עינינו על כל דבר ודבר בנוגע לכשרות וכל אישר שאלנו לא מנע הגביר המרומם הר"מ נ"י הג"ל לעשות. — והנה הרחיים עצמה נבנתה עתה מחדש ממסד עד הטפחות, פנים חדשים באו לכאן, לא נשאר אפוא כי אם לשום עין על יתר הדברים שיהיו בכשרות עצהו"ט ופקחנו עינינו על כל דבר ודבר והפקחנו שומרים ומשגיחים שיהי הכל עצהו"ט האשרי החומים הנה חנם נבדקים בטרם יתחננו על יד הרב המאה"ג כו" ה"ר אברהם האב"ד שם. ככן יאכלו עניים וישבעו מקמחות דרחיים הנ"ל בחג המצות וישבעו אף המהדרין אל יהי לבם נקם כי נעשה הכל עצהו"ט בנוגע לכשרות סמריטוב, י"ב א' ר"ה מרחשון תרס"ו.

הק' משה באב"ד הופהיק מרעמבאוולא.
הק' אברהם באבד הופה"ק סמריטוב

ערפאלג נאראנטירט! איבערצייגען זיא זיך!

Kaufmännischer Fern-Unterricht!

בוכפיהרונג (אללע מעטאדען), האנדעלסקארעספאנדענץ, דייטשע שפראכלעהרע, קויפא. רעכנען, האנדעלסקונדע, ווארענקונדע, געאגראפיע, שאנשרייבען, וועלטגעשיכטע, סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ז. וו. קאנן וידערמאנן אהנע בעזאנדערע פאר-קענטניססע אים ברעפליבען ווענע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען.

בייא גלויכצייטיגער טיילנאחטע אן 4 לעהרפאכערן, סטענאגראפיע גראטס.

Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.

אנפאנגען נור געגען רעטורקארטע. פראספעקטע א 35 העל. פראפעקטע א 1.20 קר.

Erstes commercielles Unterrichts-Institut. — Abteilung für briefl. Unterricht

A. Weissmann, Podgórze-Krakau. H.E.

פיר דיא האנדעלסיווענד אונגעטבעהרליך! פערבעסערונג דער שטעללונג!

וויר ביינען היערמיט רעס פ. מ. פובליקום צור קענטניס, דאס דיע רענאמיטע לעמבערגער כשר-זעלכווארענפאבריק דער פירמא **פאסטעט קאמפ.** נונמעהר אין דען בעזיטץ דער פירמא **בלאנקשטיין עט פרענקעל** איבער-געגאנגען איז. די פאבריק איז יעצט מיט דען נייעסטען מאשינען פער-זעהן אונד ערצייגט די שענסטען סאלאמין, זאוי אלע פערשיידענען זעלכווארען-סארטען צו בילליגסטען פרייווען. שטעהט אונטער אויפזיכט דעם כיד"צ דפה.

Blankstein & Frenkel, Lemberg, ul. Gazowa 10.

הויפט פיליאלען אין לעמבערג: קארל-לודוויג שטראסע 41, באיטף 18 כאושניצא 20.

כשר גענועפעט לפסח

ראהעם ארער געקאכטעס, פערזענדעט מעגליך פרישעס

JUDA ZINS in Husiatyn
(Galizien).

פרייווע אונד הכשרים מהרבנים הגאונים מברעזאן, פרעמיסלא וסמרי ווענדע אויף פערלאנגען.

מהעע

פאן קראנען 3 ביו 10 פער ק"ג כיי

L. APPERMANN, BRODY

פיר צופריעדענהייט גאראנטירט.

להתודע ולהגלות

היעמיט מאכע איך בעקאנט, ראסס איך דעם העררן

Natan Wolf in Stryj

דען אליינפערקויף מיינער זעלב-ווארען פיר סמריא איבערגעבען האבע.

איך ערזוכע דאהער דיא גע-עהרטען קינדען אין סמריא זיך פערטויענספאלל אן ה' וואלף צו ווענדען, דא איך איהם

טאליך

פרישע הרענווירשמעל

זאויא ברוסט, שינקען אונד אללערלייא זעלכווארען אין בעסטער קוואליטאט ליעפערע.

האכאכטונגספאלל

A. S. SPIRA

כשר Dampfselchwaaren-Fabrik
Krakau, Krakaugasse 6.

גימנוזיום עברי.

בית הספר אשר לנו פה הקים לו מטרה נכבדה, לאחר חנוך גמור בכל מיני הלמוד של הגימנוזיום עם ידיעה עמוקה בתורה נ"ד, דמדוק, גמרא ומפרשים. התלמידים יחונכו ע"פ האמונה המסורה לנו. תלמידים מגליצא ומרוסא, שאינם בקיאים בשפת אשכנז, מוכרחים להכנס פה למחלקת ההכנה לחדשים אחרים, להבין לגימנוזיום שלנו. מחיר הלמוד, המעון והמוזונות לתלמיד אחד מן חמשים כתר ולמעלה לחדש. יתר הפרטים מודיע תמיד

Dr. M. Jung, Rabbiner
Ung. Brod. (Mähren).

PATENT-ANWALT
Dr. FRITZ FUCHS
diplomierter Chemiker
(beideit)
Technisches Bureau
INGENIEUR A. HAMBURGER
Wien VII Siebensterngasse 1.

נייא ערעפפנעט!

כשר שרענג ארטהאדאקס כשר

רעסטוראנט

מיט נארטען

דעם

JACOB PINKAS

Wien,

II., Lilienbrunnngasse Nr. 9.

Ecke Hammer-Purgstallgasse.

פאריציגליכע קיכע

גוטע בעדיענונג! ציווילע פרייווע!

רעפערענצען איבער כשרות ערטיילט זי. עהרונ. הערר ס. פירסט, ראבבינער דער שיפשוהל.